

www.e-rara.ch

Quinti Horatii Flacci Poemata omnia

Horatius Flaccus, Quintus

Friburgi Brisgoiae, Anno 1549

Zentralbibliothek Solothurn

Shelf Mark: ZBS Staal 237

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-89747>

[Sermones.]

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

Q. HORATII
FLACCI SERMONVM
 Liber Primus.

SATYRA PRIMA.

Damnat auaritiā, finem dans primā petendis.

VI fit Meccenas, ut nemo, quam
 sibi sortem,
 Seu ratio dederit, seu sors obie-
 cerit, illa
 Contentus uiuat, laudet diuersa
 sequentes?

O fortunati mercatores, grauis annis
 Miles ait, multa iam fractus membra labore.
 Contra mercator, nauim iactantibus Austris,
 Militia est potior. Quid enim? Concurritur: horæ
 Momento aut cita mors uenit, aut uictoria leta.
 Agricola laudaturis, legumq; peritus,
 Sub galli cantum consultor ubi hostia pulsat.
 Me datis uadibus, qui rure extractus in urbem est,
 Solos feliceis uiuentis clamât in urbe.
 Cætera de genere hoc (adeò sunt multa) loquacem
 Delassare ualent Fabium. ne te morer. audi
 Quò rem deducam. Si quis deus, en ego, dicat,
 Iam faciam quod uultis: eris tu, qui modo miles,

Mercator: tu consultus modo, rusticus: hinc uos,
 Vos hinc, mutatis discedite partibus. eia
 Quid statis? Nolunt. Atqui licet esse beatis.
 Quid causæ est, meritò quin illis Iuppiter ambas
 Iratus buccas inflet, neq; se fore posthac
 Tam facilem dicat, uotis ut præbeat aurem?

Præterea ne sic, ut qui iocularia, ridens
 Percurram (quanquam ridentem dicere uerum
 Quid uetat?) ut pueris olim dant crustula blandi
 Doctores, elementa uelint ut discere prima.
 Sed tamen amoto quæramus seria ludo.

Ille grauem duro terram qui uertit aratro,
 Perfidus hic caupo, miles, nautæq; per omne
 Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
 Sese ferre, senes ut in otia tuta recedant,
 Aiunt: cum sibi sint congesta cibaria: sicut
 Paruula (nam exemplo est) magni formica laboris,
 Ore trahit, quodcunq; potest, atq; addit aceruo,
 Quem struit, haud ignara, ac non incauta futuri
 Quæ, simul inuersum contristat Aquarius annum,
 Non usquam prorepit, & illis utitur ante
 Quæ sitis patiens. cum te neq; feruidus æstus
 Dimoueat lucro, neq; hyems, ignis, mare, ferrum
 Nil obstat tibi, dum ne sit te ditior alter.
 Quid iuuat immensum te argenti pondus, & aurum,
 Furtim defossa timidum deponere terra?
 Quod si comminuas, uilem redigatur ad assem.

At ni id fit, quid habet pulchri constructus aceruus?
Millia frumenti tua triuerit area centum,
Non tuus hinc capiet uenter plus, quàm meus: ut si
Reticulum panis uenaleis inter onusto
Fortè uehas humero, nihilo plus accipias, quàm
Qui nil portarit. Vel dic, quid referat intra
Naturæ fines uiuenti, iugera centum, an
Mille aret? At suaue est ex magno tollere aceruo.
Dum ex paruo nobis tantundem haurire relinquas,
Cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?
Vt tibi si sit opus liquidi non amplius urna,
Vel cyatho, & dicas magno de flumine mallem,
Quàm ex hoc fonticulo tantundem sumere. eò fit,
Plenior ut si quos delectet copia iusto,
Cum ripa simul auulsos ferat Ausidus acer.
At qui tantuli eget, quanto est opus, is neq; limo
Turbatam haurit aquam, neq; uitā amittit in undis.
At bona pars hominum decepta cupidine falso,
Nil satis est, inquit, quia tanti, quantum habeas, sis:
Quid facias illi? iubeas miserum esse libenter,
Quatenus id facit. ut quidam memoratur Athenis
Sordidus, ac diues, populi contemnere uoceis
Sic solitus: populus me sibilat, at mihi plaudo
Ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca.
Tantalus à labris sitiens fugientia captat
Flumina. Quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur: congestis undiq; saccis

Indormis inhians, & tanquam parcere sacris
 Cogeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis.
 Nescis quid ualeat nummus, quem præbeat usum.
 Panis ematur, olus, uini sextarius: adde,
 Quis humana sibi doleat natura negatis.
 An uigilare metu exanimem, noctesq; diesq;
 Formidare malos fures, incendia, seruos,
 Ne te compilent, fugienteis, hoc iuuat? Horum
 Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.
 At si condoluit tentatum frigore corpus,
 Aut alius casus lecto te affixit, habes qui
 Assideat, fomenta paret, medicum roget, ut te
 Suscitet, ac reddat natis, charisq; propinquis.
 Non uxor saluum te uult, non filius, omnes
 Vicini oderunt, noti, pueri, atq; puellæ.
 Miraris, cum tu argento post omnia ponas,
 Sinemo præstet, quem non merearis, amorem?
 At si cognatos, nullo natura labore
 Quos tibi dat retinere uelis, seruareq; amicos,
 Infelix operam perdas, ut si quis a sellum
 In campum doceat parentem currere frenis.
 Deniq; sit finis quærendi: cumq; habeas plus
 Pauperiem metuas minus, & finire laborem
 Incipias, parto quod auebas: nec facias, quod
 Vuidius quidam (non longa est fabula) diues,
 Ut metiretur nummos, ita sordidus, ut se
 Non unquam seruo melius uestiret: adusq;

Supremum

Supremum tempus, ne se penuria uictus
Opprimeret, metuebat. at hunc liberta securi
Diuisit medium fortissima Tyndaridarum.

Quid mi igitur suades, ut uiuam Mæuius? aut sic
Vi Nomentanus? pergis pugnantia secum
Frontibus aduersis componere. Non ego avarum
Cum ueto te fieri, uappamiubeo, ac nebulonem.
Est inter Tanaim quiddam, socerumq; Viselli.
Est modus in rebus, sunt certi deniq; fines:
Quos ultra, citraq; nequit consistere rectum.

Illuc, unde abij, redeo: nemon' ut avarus
Se probet, ac potius laudet diuersa sequentes?
Quodq; aliena capella gerat distentius uber,
Tabescat? neq; se maiori pauperiorum
Turba comparet? hunc atq; hunc superare labore?
Sic festinanti semper, locupletior obstat:
Ut cum carceribus missos rapit ungula currus:
Instat equis auriga suos uincentibus, illum
Præteritum temnens extremos inter euntem.

Inde fit, ut raro, qui se uixisse beatum
Dicat, & exacto contentus tempore uitæ
Cedat, uti conuiuia satur, reperire queamus.
Iam satis est, ne me Crispini scrinia Lippi
Compilasse putes, uerbum non amplius addam.

S A T Y R A I I.

Ignaros mediij notat, insanosq; secunda.

P iiij

Ambubaiarum collegia, pharmacopola,
 Mēdici, mimæ, balatrones, hoc genus omne
 Mœstum, ac sollicitum est cantoris morte Tigelli.
 Quippe benignus erat, contrā, hic ne prodigus esse
 Dicatur metuens, inopi dare nolit amico,
 Frigus quo, duramq; famem depellere possit.
 Hunc si perconteris, aui cur, atq; parentis
 Præclaram ingrata stringat malus ingluvie rem,
 Omnia conductis coëmens obsonia nummis:
 Sordidus, atq; animi quòd parui nolit haberi
 Respondet, laudatur ab his, culpatur ab illis.

Fusidius uappæ famam timet, ac nebulonis,
 Diues agris, diues positus in fœnore nummis.
 Quinas hic capiti mercedes exigit, atq;
 Quanto perditior quisq; est, tanto acrius urget.
 Nomina sectatur modo sumpta ueste uirili
 Sub patribus duris tyronum. Maxime quis non
 Iuppiter exclamet, simulatq; audiuit? At ipse
 Pro quæstu sumptum facit. Hic uix credere possis,
 Quàm sibi non sit amicus: ita ut pater ille, Terentii
 Fabula quem miserum nato uixisse fugato
 Inducit, non se peius cruciauerit, atq; hic.

Si quis nunc quærat, quòd res hæc pertinet? illuc,
 Dum uitant stulti uitia, in contraria currunt.
 Malchinus tunicis demissis ambulat: est qui
 Inguen ad obscenum subductis usq; facetus.
 Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.

Nil medium est. sunt qui nolunt tetigisse, nisi illas
Quarum subsuta talos tegat instita ueste.
Contra, alius nullam, nisi olenti in fornice stantem.

Quidam notus homo, cum exiret fornice, maeste
Virtute esto (inquit) sententia dia Catonis:
Nam simul ac uenas inflauit tetra libido,
Huc iuuenes æquum est descendere, non alienas
Permollere uxores. Nolim laudari, inquit,
Sic me, mirator cunni Cupennius albi.

Audire est operæ pretium, procedere recte
Qui mœchis non uultis, ut omni parte laborent:
Vtq; illis multo corrupta dolore uoluptas:
Atq; hæc rara cadat dura inter sæpe pericla.
Hic se præcipitem tecto dedit: ille flagellis
Ad mortem cæsus: fugiens hic decidit acrem
Prædonū in turbam: dedit hic pro corpore nūmos:
Hunc perminxerunt calones. Quin etiam illud
Accidit, ut quidam testeis, caudamq; salacem
Demeteret ferro: iure omneis. Galba negabat.

Tutior at quanto merx est in classe secunda,
Libertinarum dico, Sallustius in quas
Non minus insanit, quàm qui mœchatur. At hic si
Qua res, qua ratio suaderet, quaq; modeste
Munificum esse licet, uellet bonus atq; benignus
Esse, daret quantum satis esset, nec sibi damno,
Dedecoriq; foret: uerum hoc se amplectitur uno,
Hoc amat, & laudat, matronam nullam ego tango.

Vt quondam Marseus amator Originis, ille
 Qui patrum mimæ donat, fundumq; laremq;
 Nil fuerit mi, inquit, cum uxoribus unquam alienis.
 Verum est cum minimis, est cum meretricibus. unde
 Fama malū grauius, quā res, trahit. An tibi abūde
 Personam satis est, non illud, quicquid ubiq;
 Officit, euitare? bonam deperdere famam,
 Rem patris oblimare malū est ubicunq;. Quid interea
 Est in matrona, ancilla, peccesue togata?

Villius in Fausta Syllæ gener, hoc miser uno
 Nomine deceptus, pœnas dedit usq;, superq;
 Quā satis est, pugnis cæsus, ferroq; petitus,
 Exclusus fore, cum Longareus foret intus.

Huic si Mutionis uerbis mala tanta uidentis
 Diceret hæc animus: Quid uis tibi? Nūquid ego à te
 Magno prognatum depono consule cunnum,
 Velatumq; stola, mea cum conferbuit ira?
 Quid responderet? magno patre nata puella est.
 At quanto meliora monet, pugnantiaq; istis
 Diues opes natura suæ? tu si modo recte
 Dispensare uelis, ac non fugienda petendis
 Immiscere: tuo uitio, rerumne labores
 Nil referre putas? quare, ne pœniteat te
 Desine matronas sectarier; unde laboris
 Plus haurire mali est, quā ex re decerpere fructus:
 Nec magis huic iter niueos, uiridesq; lapillos, (crus
 (Sit licet hoc Cherinthe tuū) tenerū est femur, aut
 Rectius

Rectius: atq; etiam melius persepe togata.

Adde huc, quòd mercem sine fucis gestat: aperte
Quod uenale habet, ostendit: nec si quid honesti est
laetatur, habetq; palàm, quærit quo turpia calet.

Regibus hic mos est, ubi equos mercatur, opertos
inspiciunt, ne, si facies (ut saepe) decora

Molli fulta pede est, emptorem inducat hiantem,

Quòd pulchræ clunes, breue q; caput, ardua ceruix.

Hoc illi recte, ne corporis optima lyncis

Contemplare oculis: Hypsea cæcior, illa

Quæ mala sunt, spectes o crus, o brachia. uerum

Depygis, nasuta, breui latere, ac pede longo est.

Matronæ, præter faciem, nil cernere possis,

Cetera, ni Catia est, demissa ueste tegentis.

Si interdicta petes, uallo circumdata (nam te

Hoc facit insanum) multæ tibi tum officient res:

Custodes, lectica, ciniflones, parasitæ,

Ad talos stola demissa, & circumdata palla

Plurima, quæ inuideant pure apparere tibi rem.

Alter a nil obstat Cois tibi, penè uidere est

Vt nudam, ne crure malo, ne sit pede turpi,

Metiri possis oculo latus. an tibi mauis

Insidias fieri, pretiumq; auellier ante,

Quàm mercem ostendi? Leporem uenator ut alta

In niue sectatur, positum sic tangere nolit,

Cantat, & apponit: meus est amor huic similis, nam

Transuolat in medio posita, & fugientia captat.

His cené uersiculis speras tibi posse dolores,
 Atq; æstus, curasq; graucis è pectore pellit
 Nonne cupidinibus statuit natura modum, quem
 Quid latura, sibi quid sit dolitura negatum,
 Querere plus prodest, & inane abscindere soldos
 Num, tibi cum fauces urit sitis, aurea quæris
 Pocula? num esuriens fastidis omnia præter
 Pavonem, rombumq; tumet tibi cum inguina, nū, si
 Ancilla, aut uerna est præsto puer, impetus in quem
 Continuo fiat, malis tentigine rumpi?
 Non ego, nāq; parabilem amo Venerem, facilemq;
 Illam post paulò, sed pluris, si exierit uir.
 Gallis hanc Philodemus ait, sibi, quæ neq; magno
 Stet pretio, neq; cunctetur, cum est iussa, uenire.
 Candida rectaq; sit, munda hætenus, ut neq; longè
 Nec magis alba uelit, quàm det natura, uideri.

Hæc ubi supposuit dextro corpus mihi leuum,
 Illa & Aegeria est. do nomen quodlibet illi.
 Nec uereor ne, dum futuo, uir rure recurrat:
 Ianua frangatur, latret canis, undiq; magno
 Pulsa domus, strepitu resonet, uel pallida lecto
 Desiliat mulier, miseram se conscia clamet
 Cruribus, hæc metuat doti, deprehensa, egomet mi.
 Discincta tunica fugiendum est, ac pede nudo:
 Ne nummi pereant, aut pyga, aut deniq; fama.
 Deprendi miserum est: Fabio uel iudice uincam

SATYRA III.

Tertia Stoicidas taxanteis crimina taxat.

OMnibus hoc uitium est cātoribus, inter amicos
Vt nunq̃ inducant animum cantare, rogati,
Inuasi nunquam desistant. Sardus habebat
Ille Tigellius hoc. Caesar, qui cogere posset,
Si peteret per amicitiam patris, atq; suam, non
Quicquam proficeret: si collibuisse, ab ouo
Vsq; ad mala citaret, Iò Bacche, modo summa
Voce, modo hac resonās, quæ chordis quatuor ima,
Nil æquale homini fuit illi: sæpe uelut qui
Currebat fugiens hostem, persæpe uelut qui
Iunonis sacra ferret, habebat sæpe ducentos,
Sæpe decem seruos: modo reges, atq; tetrarchas
Omnia magna loquēs. modo, sit mihi mōsa tripes, et
Concha salis puri, et toga, quæ defendere frigus
Quamuis crassa queat, decies centena dedisses
Huic parco paucis contento, quinq; diebus
Nil erat in oculis, nocteis uigilabat ad ipsum
Mane, diem totum stertebat. nil fuit unquam
Sic impar sibi. Nunc aliquis dicat mihi, quid tu?
Nullāne habes uitia? imò alia haud fortasse minora.
Mæuius absentem Neuium cum carperet, heus tu
Quidam ait, ignoras te? an ut ignotum dare nobis
Verba putas? egomet mi ignosco, Mæuius inquit,
Stultus et improbus hic amor est, dignusq; notari,

Cum tua peruideas oculis mala lippus inunctis,
 Cur in amicorum uitijs tam cernis acutum,
 Quàm aut aqla, aut serps Epidaurius? at tibi cōtra
 Euenit, inquirant uitia ut tua rursus & illi.
 Iracundior est paulo, minus aptus acutis
 Naribus horum hominum, rideri possit, cō quod
 Rusticius tonsa toga defluit, & male laxus
 In pede calceus hæret. at est bonus, ut melior uir
 Non alius quisquam, at tibi amicus, at ingeniū ingēs
 Inculto latet hoc sub corpore. deniq; te ipsum
 Concute, num qua tibi uitiorum insecuerit olim
 Natura, aut etiam consuetudo mala. nanq;
 Neglectis urenda filix innascitur agris.
 Illuc præuertamur, amatorem quod amice
 Turpia decipiunt cæcum uitia, aut etiam ipsa hæc
 Delectant: ueluti Balbinum pōl̄yp̄s Agnæ.
 Vellem in amicitia sic errarem, & isti
 Errori nomen uirtus posuisset honestum.
 At pater ut gnati, sic nos debemus amici,
 Si quod sit uitium, non fastidire, strabonem
 Appellat pætum pater: & pullum, male paruum
 Si cui filius est: ut aboriturus fuit olim
 Sisyphus: hunc uarum distortis cruribus, illum
 Balbutit scaurum prauis sultum malè talis.
 Parcius hic uiuit, frugi dicatur. ineptus
 Et iactantior hic paulo est, concinnus amicis
 Postulat ut uideatur: at est truculentior, atq;

Plus æquo liber, simplex, fortisq; habeatur.
Caldior est, acres inter numeretur: opinor
Hæc res & iungit, iunctos & seruat amicos.
At nos uirtutes ipsas inuertimus, atq;
Sincerum cupimus uas incrustare probus quis
Nobiscum uiuit, multum demissus homo, illi
Tardo cognomen pingui damus. hic fugit omneis
Insidias, nulliq; malo latus obdit apertum.
Cum genus hoc inter uitæ uersetur, ubi acris
Inuidia, atq; uigent ubi crimina, pro bene sano,
Ac non incauto, fictum, astutumq; uocamus.
Simplicior si quis, qualem me sæpe libenter
Obtulerim tibi Meccenas, ut fortè legentem,
Aut tacitum impellat, quouis sermone molestus,
Communi sensu planè caret, inquit. eheu
Quàm temerè in nosmet legem sancimus iniquam.
Nam uitij nemo sine nascitur optimus ille est,
Qui minimis urgetur. amicus dulcis, ut æquum est,
Cum mea compenset uitij bona, pluribus his se,
(Si modo plura mihi bona sunt) inclinet, amari
Si uolet: hac lege in trutina ponetur eadem.
Qui, ne tuberibus proprijs offendat amicum,
Postulat, ignoscat uerrucis illius. æquum est
Peccatis ueniam poscentem, reddere rursus.
Deniq; quatinus excidi penitus uitium iræ,
Cetera item nequeunt stultis hærentia: cur non
Ponderibus, modulisq; suis ratio utitur? acres

Vt quæq; est, ita supplicijs delicta coercet?

Si quis eum seruum, patinam qui tollere iussus
Semefos pisceis, tepidumq; ligurierit ius,
In cruce suffigat, Labione insanius, inter
Sanos dicatur. quanto hoc furiosius, atq;
Maius peccatum est? paulum deliquit amicus:
(Quod nisi concedas, habere insuavis, acerbis)
Odisti, & fugis, ut Drusonem debitor æris:
Qui, nisi, cum tristes misero uenere Calende,
Mercedē, aut nummos unde unde extricat, amaras
Porrecto iugulo historias, captiuus ut, audit.
Comminxit lectum potus, mensaue catillum
Euandri manibus tritum deiecit, ob hanc rem,
Aut positum ante mea quia pullum in parte catini
Sustulit esuriens, minus hoc iucundus amicus
Sit mihi? quid faciam si furtum fecerit? aut si
Prodiderit commissa fide, sponsumue negarit?
Quis paria esse ferè placuit peccata, laborant
Cum uentū ad uerum est. sensus, moresq; repugnāt,
Atq; ipsa utilitas iusti propè mater, & æqui.

Cum prorepserunt primis animalia terris,
Mutū, & turpe pecus, glandē atq; cubilia propter,
Vnguibus, & pugnis, dein fustibus, atq; ita porrò
Pugnabant armis, quæ post fabricauerat usus:
Donec uerba, quibus uoces, sensusq; notarent,
Nominaq; inuenere: dehinc abstinere bello,
Oppida ceperunt munire, & ponere leges,

Ne quis fur esset, neu latro, neu quis adulter,
Nam fuit ante Helenam cunnus teterrima belli
Causa. sed ignotis perierunt mortibus illi,
Quos Venerem incertam rapientes more ferarum
Viribus editior cædebat, ut in grege taurus.
Iura inuenta metu iniusti fateare necesse est.
Tempora si, fastosq; uelis euoluere mundi.
Nec natura potest iusto secernere iniquum,
Diuidit ut bona diuersis, fugienda petendis.
Nec uincet ratio hoc, tantundem, ut peccet, idemq;
Qui teneros caules alieni fregerit horti,
Et qui nocturnus diuū sacra legerit adsit
Regula peccatis, quæ poenas irroget æquas:
Nescitica dignum horribili sectere flagello.
Nam ut serula cædas meritum maiora subire
Verbera, non uereor, cum dicas esse pareis res
Furta latrocinij, & magnis parua, mineris
Falce recisurum simili te, si tibi regnum
Permittant homines. si diues, qui sapiens est,
Et sutor bonus, & solus formosus, & est rex,
Cur optas, quod habes? nō nosti quid pater, inquit,
Chrysippus dicat: sapiens crepidas sibi nunquam
Nec soleas fecit, sutor tamen est sapiens. quo?
Ut quamuis tacet Hermogenes, cantor tamen, atq;
Optimus est modulator. ut Alfenus Vaser, omni
Abiecto instrumento artis, clausaq; taberna,
Sutor erat: sapiens operis sic optimus omnis

Est opifex, sic rex solus. uellunt tibi barbani
 Lasciui pueri, quos tu nisi fuste coërces,
 Vrgeris turba circum te stante, miserq;
 Rumperis, & latras magnorum maxime regum.

Ne longum faciam: dum tu quadrante lauatum
 Rex ibis, neq; te quisquam stipator, ineptum
 Præter Crispinum, sectabitur, & mihi dulces
 Ignoscent, si quid peccauero stultus, amici:
 Inq; uicem illorum patiar delicta libenter,
 Priuatusq; magis uiuam te rege beatus.

SATYRA IIII.

Quarta modum Satyræ dat, candoremq; Poëte.
E Vpolis, atq; Cratinus, Aristophanesq; Poëta,
 Atq; alij, quorū comœdia prisca uirorū est,
 Si quis erat dignus describi, quod malus, aut fur,
 Quod mœchus foret, aut sicarius, aut aliqui
 Famofus, multa cum libertate notabant.
 Hinc omnis pendet Lucilius hosce secutus,
 Mutatis tantum pedibus, numerisq; facetus,
 Emunctæ naris durus componere uersus.
 Nam fuit hoc uitiosus: in hora sæpe ducentos,
 Ut magnum, uersus dictabat stans pede in uno,
 Cum flueret lutulentus, erat, quod tollere uelles,
 Garrulus, atq; piger scribendi ferre laborem,
 Scribendi recte. nam ut multum, nil moror. Ecce
 Crispinus minimo me prouocat: accipe si uis,
 Accipe

Accipe iam tabulas, detur nobis locus, hora,
 Custodes: uideamus uter plus scribere possit.
 Di bene fecerunt, inopis me, quodq; pusilli
 Finxerunt animi, raro, & per pauca loquentis.
 At tu conclusas hircinis follibus auras
 Vsq; laborantes, dum ferrum molliat ignis,
 Vt maus imitare. beatus Fannius ultro
 Delatis capsis, & imagine, cum mea nemo
 Scripta legat, uulgo recitare timentis, ob hanc rem;
 Quod sunt, quos genius hoc minime iuuat, utpote
 Culpari dignos. quæ uis media erue turba, (plurcis
 Aut ob auaritiam, aut misera ambitione laborat.
 Hic nuptarum insanit amoribus, hic puerorum,
 Hunc capit argenti splendor, stupet Albius ære,
 Hic mutat merces surgente à sole ad eum, quò
 Vespertina tepet regio: quin per mala præceps
 Fertur, uti puluis collectus turbine, ne quid
 Summa deperdat metuens, aut ampliet ut rem.
 Omnes hi metuunt uersus, odère Poëtas.
 Fœnū habet in cornu, longe fuge. dum modo risum
 Excutiat sibi, non hic cuiquam parcat amico:
 Et quodcunq; semel chartis illeuerit, omneis
 Gestiet à furno redeunteis scire, lacuq;
 Et pueros, & anus. Agedum pauca accipe contrā.
 Primum ego me illorū, dederim quibus esse Poëtas.
 Excerptam numero. Neq; enim concludere uersum
 Dixeris esse satis: neq; si quis scribat, uti nos,

242 Q. HORATII FLACCI

Sermoni propiora, putes hunc esse Poëtam.
Ingenium cui sit, cui mens diuinior, atq; os
Magna sonaturum, des nominis huius honorem.

Idcirco quidam Comœdia, nec ne poëma
Esset quæsiuere: quod acer spiritus, ac uis,
Nec uerbis, nec rebus inest, nisi quod pede certo
Differt sermoni, sermo merus. At pater ardens
Sæuit, quod meretrice nepos insanit amica
Filius, uxorem grandi cum dote recuset:
Ebrius, & (magnum quod dedecus) ambulet ante
Noctem cum facibus. Nunquid Pomponius istis
Audiret leuiores, pater si uiueret? Ergo
Non satis est puris uersum perscribere uerbis,
Quem si dissoluas, quouis stomachetur eodem,
Quo personatus pacto pater. His, ego quæ nunc,
Olim quæ scripsit Lucilius, eripias si
Tēpora certa, modosq; & quod prius ordine ueris
Posterius facias, præponēs ultima primis: (būc)
Non, ut si soluas, Postquam discordia tetra
Belli ferratos posteis, portasq; refregit,
Inuenias etiam disiecti membra Poëtæ.

Hactenus hæc, aliās iustum sit nec ne, poëma.
Nunc illud tantum quæram, meritōne tibi sit
Suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer
Ambulat, & Caprius raucus male, cumq; libellis;
Magnus uterq; timor latronibus: at bene si quis,
Et uiuat puris manibus, contemnat utrumq;.

Ut sis tu similis Celi, Byriq; latronum,
 Non ego sim Capri, neq; Sulci: cur metuas me?
 Nulla taberna meos habeat, neq; pila libellos,
 Quis manus insudet uulgi, Hermogenisq; Tigelli.
 Non recito cuiquam, nisi amicis, idq; coactus:
 Non ubiuis, coramue quibuslibet. In medio qui
 Scripta foro recitent, sunt multi: quiq; lauantes.
 Suaue locus uoci resonat conclusus. Inane is
 Hoc iuuat, haud illud quærenteis, num sine sensu,
 Tempore num faciant alieno. Ledere gaudes
 Inquis, & hoc studio prauus facis. Vnde petitum
 Hoc in me iacis? Est autor quis deniq; eorum,
 Vixi cum quibus? Absentem qui rodit amicum,
 Qui non defendit alio culpante, solutos
 Qui captat risus hominum, famamq; dicacis,
 Fingere qui non uisa potest, commissâ tacere
 Quinequit, hic niger est, hunc tu Romane cauto?
 Sæpe tribus lectis uideas coenare quaternos,
 E quibus unus auct, qua uis aspergere cunctos,
 Præter eū, qui præbet aquâ: post, hunc quoq; potius
 Condita cum uerax aperit præcordia Liber.
 Hic tibi comis, & urbanus, liberq; uidetur
 In festo nigris? Ego si risi, quod ineptus
 Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum,
 Luidus, & mordax uideor tibi? Mentio si quæ
 De Capitolini furtis iniecta Petilli
 Te coram fuerit, defendas, ut tuus est mos?

Me Capitolinus conuictore usus, amicoq;
 A puerō est, causaq; mea permulta rogatus
 Fecit, & incolumis letor quod uiuit in urbe,
 Sed tamen admiror, quo pacto iudicium illud
 Fugerit. Hic nigræ succus loliginis, hæc est
 Erugo mera. Quod uitium procul abfore chartis,
 Atq; animo, prius, ut si quid promittere de me
 Possum aliud, uere promitto. Liberius si
 Dixero quid, si fortè iocosius, hoc mihi iuris
 Cum uenia dabis. Insueuit pater optimus hoc me
 Ut fugerem, exemplis uitiorum quæq; notando.
 Cum me hortaretur, parcè, frugaliter, atq;
 Viuerem uti contentus eo, quod mi ipse parasset:
 Nonne uides Albi ut male uiuat filius? utq;
 Barus inops? magnum documentū, ne patriam rem
 Perdere quis uelit. à turpi meretricis amore
 Cum deterreret, Sectani dissimilis sis:
 Ne sequerer mæchas, concessa cum Venere uti
 Possem, deprensi non bella est fama Treboni
 Aiebat. Sapiens uitatu, quidq; petitu
 Sit melius causas reddet tibi: mi satis est, si
 Traditum ab antiquis morem seruare, tuamq;
 Dum custodis eges, uitam, famamq; tueri
 Incolumem possim: simulac durauerit ætas
 Membra, animumq; tuum, nabis sine cortice. Sic me
 Formabat puerum dictis, & siue iubeat
 Ut facerem quid, habes autorem, quo facias hoc,

Vnum ex iudicibus selectis obijciebat.
 Siue uetabat, an hoc inhonestum, & inutile factu
 Nec ne sit, addubites? flagret rumore malo cum
 Hic atq; ille. Auidos uicinum funus ut egros
 Exanimat, mortisq; metu sibi parcere cogit,
 Sic teneros animos aliena obprobria sæpe
 Absterrent uitij. ex hoc ego sanus ab illis
 Perniciem quæcunq; ferunt: me aiocribus, & quis
 Ignoscas, uitij teneor. Fortassis & istinc
 Largiter abstulerit longa ætas, liber amicus,
 Consiliū proprium. Neq; enim cum lectulus, aut me
 Porticus excepit, desum mihi. Rectius hoc est,
 Hoc faciens uiuam melius: sic dulcis amicis
 Occurrā: hoc quidam non bellè. Nunquid ego illi
 Imprudens olim faciam simile? Hæc ego mecum
 Compressis agito labris, ubi quid datur oci,
 Illudo chartis. hoc est, mediocribus illis
 Ex uitij unum: cui si concedere nolis,
 Multa Poëtarum ueniat manus, auxilio quæ
 Sit mihi: Nam multo plures sumus, ac ueluti te
 Iudæi cogemus in hanc concedere turbam.

SATYRA V.

Brundisium ducit diuersos quinta notantem.

E Gressum magna, me excepit Aritia, Roma
 Hospitio modico, rhetor comes Heliodorus
 Grecorum longè doctissimus, in æ forum Appi
 Q iij

Differtum nautis, cauponibus atq; malignis.
 Hoc iter ignaui diuissimus, altius ac nos
 Præcinctis unum, minus est grauis Appia tardis.
 Hic ego propter aquã, quod erat teterrima, uentri
 Indico bellum, cœnanteis haud animo æquo
 Expectans comites. iam nox inducere terris
 Vmbras, et cœlo diffundere signa parabat,

Tum pueri nautis, pueris conuitia nautæ
 Ingerere: Huc appelle, trecentos inferis? ohe
 iam satis est. dum æs exigitur, dum mula ligatur,
 Tota abit hora, mali culices, ranæq; palustres
 Auertunt somnos: absentem cantat amicam
 Multa prolutus uappa nauta, atq; uiator
 Certatim. tandem fessus dormire uiator
 Incipit, ac missæ pastum retinacula mulæ
 Nauta piger saxo religat, stertitq; supinus.
 Iamq; dies aderat, cum nil procedere lintrem
 Sentimus, donec cerebrosus profilit unus,
 Ac mulæ, nautæq; caput, lumbosq; saligno
 Fuste dolat, quarta uix demum exponimur hora.
 Ora, manusq; tua lauimus Feronia lympha.

Millia tum pransi tria repsimus: atq; subimus
 Impositum saxi latè candentibus Anxur.
 Huc uenturus erat Mæcenas optimus, atq;
 Cocceius, missi magnis de rebus uterq;
 Legati, auersos soliti componere amicos.
 Hic oculis ego nigra meis collyria lippus

Illinere

Minere. Interea Mœcenas aduenit, atq;
 Cocceius, Capitoq; simul Fonteius ad unguem
 Factus homo, Antoni, non ut magis alter, amicus.
 Fundos Aufidio Lusco prætor libenter
 Linquimus, insani ridentes præmia scribæ,
 Prætextam, & latum clauum, prunæq; batillum
 In Mamurrarum læsi deinde urbe manemus,
 Murena præbente domum, Capitone culinam.
 Postera lux oritur multo gratissima: nanq;
 Plocius, & Varius Sinuessæ, Virgiliusq;
 Occurrunt: animæ, quales neq; candidiores
 Terrat ulit, neq; quis me sit deuinctior alter.
 O qui complexus, & gaudia quanta fuerunt,
 Nil ego contulerim iucundo sanus amico.
 Proxima Campano ponti quæ uillula, tectum
 Præbuit, & Parochi quæ debent, ligna, salemq;
 Hinc muli Capuæ clitellas tempore ponunt.
 Lusum it Mœcenæ, dormitum ego, Virgiliusq;
 Nanq; pila lippis inimicum, & ludere crudis.
 Hinc nos Cocceij recipit plenissima uilla,
 Quæ superest Caudi cauponas. Nunc mihi paucis
 Sarmenti scurræ pugnam, Mesi q; Cicerri
 Musa uelim memores, & quo patre natus uterq;
 Contulerit lites. Mesi clarum genus Osci,
 Sarmenti domina extat. Ab his maioribus orti
 Ad pugnam uenere. Prior Sarmentus: equi te
 Esse feri similem dico, Ridemus, & ipse

248 Q. HORATII FLACCI

Messius, accipio: caput & mouet. O tua cornu
 Ni foret execto frons (inquit) quid faceres, cum
 Sic mutilus minitaris? At illi fœda cicatrix
 Setosam leui frontem turpauerat oris
 Campanū ob morbum. in faciem permulta iocatus,
 Pastorem saltaret uti Cyclopa rogabat,
 Nil illi larua, aut tragicis opus esse cothurnis.

Multa Cicerrus adhæc: donasset iamne catenam
 Ex uoto laribus quærebat, scriba quòd esset,
 Deterius nihilo dominæ ius esse. Rogabat
 Deniq; cur nunquam fugisset, cui satis una
 Farris libra foret gracili sic, tamq; pusillo.

Prorsus iocunde cœnam produximus illam.
 Tendimus hinc rectà Beneuentū, ubi sedulus hospes
 Penè macros arsit, dum turdos uersat in igne.
 Nam uaga per ueterem dilapso flamma culinam
 Vulcano, summum properabat lambere tectum.
 Conuiuas auidos cœnam, seruosq; timentis
 Tum rapere, atq; omneis restinguere uelle uideres.

Incipit ex illo monteis Apulia notos
 Ostentare mihi, quos torret Atabulus, & quos
 Nunquam crepsimus, nisi nos uicina Trinici
 Villa recepisset, lachrymoso non sine fumo,
 Vdos cum folijs ramos urente camino.
 Hic ego mendacem stultissimus usq; puellam
 Ad mediam noctem execto: somnus tamen aufert
 Intentum Veneri. tum immundo somnia uisu
 Nocturnam

Nocturnam uestem maculant, uentremq; supinum.
 Quattuor hinc rapimur, uiginti et millia, rhedis.
 Mansuri oppidulo quod uersu dicere non est,
 Signis per facile est: uenit uilissima rerum
 Hic aqua, sed panis longe pulcherrimus, ultro
 Callidus ut soleat humeris portare uiator.
 Nam Canusi lapidosus, aquæ non ditior urna,
 Qui locus à forti Diomede est conditus olim.
 Flentibus hinc Varius discedit mæstus amicis.
 Inde Rubos fessi peruenimus, utpote longum
 Carpentem iter, & factum corruptius imbri.
 Postera tempestas melior, uia peior, adusq;
 Bari moenia piscosi. dehinc Gnatia lymphis
 Iratis extructa dedit risusq; iocosq;
 Dum flamma sine, thura liquefcere limine sacro
 Persuadere cupit. credat ludæus appella,
 Non ego. Nanq; deos didici securum agere æuum;
 Nec si quid miri faciat natura, deos id
 Tristeis ex alto cœli demittere tecto.
 Brundisium longæ finis chartæq; uiæq;.

SATYRA. VI.

Sexta notat, patrum de nobilitate superbos.

Non quæ Mecænas, Lydorū quicquid Hetruscos
 Incoluit fincis, nemo generosior est te:
 Nec quod auus tibi maternus fuit. atq; paternus
 Olim qui magnis legionibus imperitarint,

250 Q. HORATII FLACCI

Vt pleriq; solent, naso suspendis adunco
 Ignotos, ut me libertino patre natum:
 Cum referre negas quali sit quisq; parente
 Natus, dum ingenuus. Persuades hoc tibi uerè
 Ante potestatem Tulli, atq; ignobile regnum,
 Multos saepe uiros nullis maioribus ortos,
 Et uixisse probos, amplis & honoribus auctos.

Contrà Leuinum Valeri genus, unde superbus
 Tarquinius regno pulsus fuit, unius assis
 Non unquam pretio pluris licuisse, notante
 Iudice, quem nosti, populo, qui stultus honores
 Sæpe dat indignis, & famæ seruit ineptus,
 Qui stupet in titulis, & imaginibus quid oportet
 Nos facere à uulgo longè, lateq; remotos?
 Nanq; esto, populus Leuino mallet honorem,
 Quàm Decio mandare nouo, censorq; moueret
 Appius, ingenuo si non essem patre natus:
 Vel merito, quoniam in propria non pelle quiescem.
 Sed fulgente trahit constrictos gloria curru
 Non minus ignotos generosis. quo tibi Tulli
 Sumere depositum clauum, fieriq; tribunum?
 Inuidia accreuit, priuato quæ minor esset.

Nam ut quisq; insanus nigris mediū impediit cru-
 Pellibus, & latum demisit pectore clauum,
 Audit cōtinuò: quis homo hic? aut quo patre natus?
 Vt si, qui ægrotet, quo morbo Barrus, haberi
 Et cupiat formosus, eat quacunq; puellis

Inijcias

Iniciat curam quærendi singula, quali
Sit facie, sura quali, pede, dente, capillo:
Sic qui promittit, ciueis, urbem sibi curæ,
Imperium fore, & Italiam, & delubra decorum,
Quo patre sit natus, num ignota matre inhonestus,
Omneis mortaleis curare, & quærere cogit.

Tunc Syri, Damæ, aut Dionysi filius, audes
Deicere è saxo ciucis, aut tradere Cadmo?
At Nouius collega gradu post me sedet uno.
Nanq; est ille, pater quod erat meus, hoc tibi Paulus.
Et Messala uideris, at hic si plostra ducenta,
Concurrantq; foro tria funera, magna sonabit
Cornua quod, uincatq; tubas. saltem tenet hoc nos.

Nunc ad me redeo libertino patre natum:
Quem rodunt omneis libertino patre natum.
Nunc quia Mecænas tibi sim conuictor, at olim
Quod mihi parèret legio Romana tribuno.
Disimile hoc illi est, quia non, ut fors an honorem
Iure mihi inuideat quiuis, ita te quoq; amicum,
Præsertim cautum dignos assumere, praua
Ambitione procul, felicem dicere non hoc
Me possum casu, quod te sortitus amicum.
Nulla etenim mihi te fors obtulit, optimus olim
Virgilius, post hunc Varius dixere, quid essem.
Ut ueni coram, singultim pauca locutus,
(Infans nanq; pudor prohibebat plura profari)
Non ego me claro natum patre, non ego circum

Me Satureiano uectari rura caballo;

Sed, quod eram, narro. respondes (ut tuus est mos)

Pauca. abeo, & reuocas nono post mense, iubesq;

Esse in amicorum numero. magnum hoc ego duco,

Quod placui tibi, qui turpi secernis honestum:

Non patre præclaro, sed uita & pectore puro.

Atqui si uitijs mediocribus, ac mea paucis

Mendosa est natura, alioqui recta: uclut si

Egregio inspersos reprehendas corpore nauios:

Si neq; auaritiam, neq; sordeis, ac mala lustra

Obijciet uere quisquam mihi, purus, & insons,

(Ut me collaudem) si & uiuo charus amicis,

Causa fuit pater his, qui macro pauper agello

Noluit in Flauī ludum me mittere, magni

Quo pueri magnis ē centurionibus orti

Læuo suspensi loculos, tabulamq; lacerto

Ibant octonis referentes idibus æra.

Sed puerum est ausus Romam portare docendum

Arteis, quas doceat quiuis eques, atq; senator

Semet prognatos. Vestem seruosq; sequenteis

In magno ut populo si quis uidisset, auita

Exre, præberi sumptus mihi crederet illos.

Ipse mihi custos incorruptissimus omneis

Circum doctores aderat. quid multa? pudicum,

Qui primus uirtutis honos, seruauit ab omni

Non solum factō, uerum obprobrio quoq; turpi:

Nec timuit, sibi ne uitio quis uerteret, olim

Si præco

Si præco paruas, aut, ut fuit ipse, coactor
Mercedes sequeretur: neq; ego essem questus. ob hoc
Laus illi debetur, & à me gratia maior. (nunc
Nil me pœniteat sanum patris huius: eoq;
Non, ut magna dolo factum negat esse suo pars,
Quod non ingenuos habeat, clarosq; parentes,
Sic me defendam. longe mea discrepat istis
Et uox, & ratio. nam si natura luberet
A certis annis æuum remeare peractum,
Atq; alios legere ad fastum quoscunq; parenteis
Optaret sibi quisq;, meis contentus, honestos
Fascibus, & sellis, nolim mihi sumere, demens
Iudicio uulgi, sanus fortasse tuo, quòd
Nollem onus haud unquam solitus portare molestū.
Nam mihi continuo maior quærenda foret res,
Atq; salutandi plures, ducendus & unus,
Et comes alter, uti ne solus, rusûe, peregre iue
Exirem. plures calones, atq; caballi
Pascendi, ducenda petorrita. nunc mihi curto
Ire licet mulo, uel si libet, usq; Tarentum,
Mâtica cui lumbos onere ulceret, atq; eques armos.
Obijciat nemo sordes mihi, quas tibi Tulli,
Cum Tiburte uia prætorem quinq; sequuntur
Te pueri la sanum portantes, ænophorumq;
Hoc ego commodius, quàm tu præclare Senator,
Millibus atq; alijs uiuo. quacunq; libido est
Incedo solus, percunctor quanti olus, ac far:

254 Q. HORATII FLACCI

Fallacem circum, uerspertinumq; pererro
 Sepe forum. assisto diuinis, inde domum me
 Ad porri, & ciceris refero, laganiq; catinum.

Cœna ministratur pueris tribus, & lapis albus
 Pocula cum cyatho duo sustinet. astat echinus
 Vilis, cum patera guttus, campana supellex.
 Deinde eo dormitum, non sollicitus mihi quod cras
 Surgendum sit mane, obeundus Marsia, qui se
 Vultum ferre negat Nouiorum posse minoris.

Ad quartam iaceo, post hâc uagor, aut ego lecto,
 Aut scripto, quod me tacitum iuuet: ungor oliuo,
 Non quo fraudatis immundus Natta lucernis.
 Ast ubi me fessum sol acrior ire lauatum
 Admonuit, fugio rabiosi tempora signi.
 Pransus non auidè, quantum interpellet inani
 Ventre diem durare, domesticus ocior. hæc est
 Vita solutorum misera ambitione, grauiq;
 His me consolor uicturum suauius, ac si,
 Quæstor auus, pater atq; meus, patruusq; fuissent.

SATYRA VII.

Scurrarum turpem subsannat septima litent.

PROscripti regis Rupili pus, atq; uenenum
 Hybrida quo pacto sit Persius ultus, opinor
 Omnibus & lippis notum, & tonsoribus esse.
 Persius hic permagna negotia diues habebat
 Clazomenis, etiam lites cum rege molestas

Durum

Durus homo, atq; odio qui posset uincere regem,
 Confidens, tumidusq; adeò sermonis amari,
 Sifennas, Barros ut equis præcurreret albis:

Ad regem redeo, postquam nihil inter utrunq;
 Conuenit. hoc etenim sunt omnes iure molesti,
 Quo fortes, quibus aduersum bellum incidit, inter
 Hectora Priamiden, animosum atq; inter Achillem
 tra fuit capitalis, ut ultima diuideret mors,
 Non aliam ob causam, nisi quòd uirtus in utroq;
 Summa fuit. duo si discordia uexat inerteis,
 Aut si disparibus bellum incidat, ut Diomedi
 Cum Lycio Glaucò, discedet pigrior ultro
 Muneribus missis. Bruto prætorè tenente
 Ditem Asiam, Rupili, & Persi par pugnat: uti non
 Compositus melius cum Bitho Bacchius: in ius
 Acres procurrunt, magnum spectaculum uterq;.

Persius exponit causam, ridetur ab omni
 Conuentu. laudat Brutum, laudatq; cohortem.
 Solem Asiæ Brutum appellat, stellasq; salubreis
 Appellat comites, excepto rege: canem illum
 Inuisum Agricolis sidus uenisse, ruebat
 Flumen ut hybernum, fertur quòd rara securis.

Tum prænestinus falso, multumq; fluenti
 Expressa arbusto regerit conuicia, durus
 Vindemator & inuictus, cui sæpe uiator
 Cessisset, magna compellans uoce cucullum.
 At Græcus, postquam est Italo perfusus aceto.

Persius, exclamat, per magnos Brute deos te
 Oro, qui reges consueris tollere, cur non
 Hunc regē iugulas? operū hoc (mihi crede) tuorū est.

SATYRA VIII.

Fertq; ueneficium turbantem Octaua Priapum.

O Lim truncus eram ficulnus inutile lignum,
 Cū faber incertus scamnū, sacerētne Priapū,
 Maluit esse deum, deus inde ego furum, auiumq;
 Maxima formido. nam fures dextra coërcet;
 Obscænoq; ruber porrectus ab inguine palus.
 Ast importunas uolucres in uertice arundo
 Terret fixa, uetatq; nouis. considerare in hortis.
 Huc prius angustis eiecta cadauera cellis
 Conseruus uili portanda locabat in arcā.
 Hoc misere plebi stabat commune sepulchrum,
 Pantalabo scurræ, Nomentanoq; nepoti.
 Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
 Hic dabat, hæredes monimentū hoc ne sequeretur.
 Nunc licet Aesquilijs habitare salubribus, atq;
 Aggere in aprico spaciari, quo modo tristes
 Albis informem spectabant osibus agrum.
 Cum mihi non tantum furesq; feræq; suetæ
 Hunc uexare locum, curæ sunt, atq; labori,
 Quantum, carminibus quæ uersant, atq; uenenis
 Humanos animos, has nullo perdere possum
 Nec prohibere modo, simul ac uaga luna decorum
 Protulit

Protulit os, quin ossa legant, herbasq; nocenteis.

Vidi egomet nigra succinctam uadere palla

Canidiam pedibus nudis, passoq; capillo,

Cum Sagana maiore ululantem, pallor utraq;

Fecerat horrendas aspectu: scalpere terram

Vnguibus, & pullam diuellere mordicus agnam

Cœperunt: cruor in fossam confusus, ut inde

Maneis elicerent, animas responsa daturas.

Lanca & effigies erat, altera cerea: maior

Lanca, quæ pœnis compefceret inferiorem.

Cerea suppliciter stabat serulibus, utq;

Iam peritura modis. Hecaten uocat altera, seuam

Alterâ Tisiphonen. serpenteis, atq; uideres

Infernas errare canes, lunamq; rubentem.

Ne foret his testis: post magna latere sepulchra.

Mentior at si quid, merdis caput inquiner albis

Coruorum, atq; in me ueniat mictum, atq; cacatum

Iulius, & fragilis Pedatia, furq; Voranus.

Singula quid memorem? quo pacto alterna loquētes

Vmbra cum Sagana resonarent triste, & acutum?

Vtq; lupi barbam uariæ cum dente colubræ

Abdiderint furtim terris? & imagine cerea

Largior arserit ignis? & ut non testis inultus

Horruerim uoces Furiarum, & facta duarum?

Nam, displosa sonat quantum uestica, pepedi

Diffissa nate ficus. at illæ currere in urbem.

Canidiæ denteis, altum Saganae caliendum

Excidere, atq; herbas, atq; incantata lacertis
Vincula, cum magno risuq; iocoq; uideres.

S A T Y R A IX.

Garrulus in nona Flaccum comitatur inepte.

IBam fortè uia sacra (sicut meus est mos)
Nescio quid meditans nugarum, totus in illis.
Accurrit quidam notus mihi nomine tantum,
Arreptaq; manu, quid agis dulcissime rerum?
Suauiter, ut nūc est, inquā: Et cupio omnia quæ uis
Cum affectaretur: nunquid uis? occupo. at ille
Noris nos? inquit, docti sumus. Hic ego, pluris
Hoc inquam mihi eris, misere discedere quærens
Ire modo ocys, interdum consistere, in aurem
Dicere nescio quid puero, cum sudor ad imos
Manaret talos. ó te Bollane cerebri
Felisem aiebam tacitus, cum quidlibet ille
Garriret, uicos, urbem laudaret: ut illi
Nil respondebam, miserè cupis inquit abire
Iamdudum uideo, sed nil agis, usq; tenebo.
Prosequar hinc. Quò nūc iter est tibi? Nil opus est te
Circumagi, Quendam uolo uisere, non tibi notum,
Trās Tyberim. lōgè cubat is propè Cæsaris hortos.
Nil habeo quod agā, et nō sum piger, usq; sequar te.
Demitto auriculas, ut iniquæ mentis asellus,
Cum grauius dorso subiit onus. Incipit ille:

Si bene me noui, non Viscum pluris amicum.

Non

Non varium facies. Nam quis me scribere plureis,
 Aut citius possit uersus? Quis membra mouere
 Mollius? Inuideat quod & Hermogenes ego canto.
 Interpellandi locus hic erat. Est tibi mater?
 Cognatis? Quis te saluo est opus? Haud mihi quisquā
 Omneis composui. Felices nunc ego resto.
 Confice. Nanq; instat fatum mihi triste, Sabella
 Quod puero cecinit, diuina mota anus urna:
 Hunc neq; dira uenena, nec hosticus auferet ensis,
 Nec laterum dolor, aut tussis, nec tarda podagra.
 Garrulus hunc quando consumet cunq; . loquacis
 Si sapiat uitet, simul ac adoleuerit etas.
 Ventum erat ad Vestæ, quarta iam parte diei
 Præterita, & casu tunc respondere uadato
 Debat: quod ni fecisset, perdere litem.
 Si me amas (inquit) paulum hic ades. Inteream, si
 Aut ualeo stare, aut noui ciuilia iura,
 Et propero quò scis. Dubius sum quid faciā (inquit)
 Tene relinquam an rem. Me sodes. Non faciam ille.
 Et præcedere coepit: ego? ut contendere durū est.
 Cum uictore sequor. Meccenas quomodo tecum?
 Hinc repetit. Paucorū hominū, & mētis bene sanæ
 Nemo dexterius fortuna est usus. Haberes
 Magnum adiutorem, posset qui ferre secundas,
 Hunc hominem si uelles tradere, dispeream ni
 Summosses omneis. Non isto uiuimus illic,
 Quo tu rere, modo: Domus hac nec purior ulla est.

Nec magis his aliena malis. Nil mi officit unquam
 Ditiior hic, aut est quia doctior: est locus uni
 Cuiq; suus. Magnum narras, uix credibile. Atqui
 Sic habet. Accendis, quare cupiam magis illi
 Proximus esse. uelis tantummodo quæ tua uirtus,
 Expugnabis, & est qui uinci possit, eoq;
 Difficileis aditus primos habet. Haud mihi deero,
 Muneribus seruos corrumpam, non, hodie si
 Exclusus fuero, desistam: tempora quæram,
 Occurram in triuijs, deducam. Nil sine magno
 Vita labore dedit mortalibus. Hæc dum agit: ecce
 Fuscus Aristius occurrit mihi charus, & illum
 Qui pulchre nosset. Consistimus, Vnde uenis? &
 Quò tendis? Rogat, & respondet. Vellere cæpi,
 Et prensare manu lentissima brachia, nutans,
 Distorquens oculos. ut me eriperet. Malè salsus
 Ridens dissimulare meum iecur urere bilis.

Certe nescio quid secretò uelle loqui te
 Aiebas mecum. memini bene, sed meliori
 Tempore dicam: hodie tricesima sabbata. Vin' tu
 Curtis Iudæis oppedere? Nulla mihi inquam
 Religio est, At mi, sum paulò infirmior unus
 Multorum ignosces, aliàs loquar. Hunc cine solem
 Tam nigrum surrexe mihi. Fugit improbus, ac me
 Sub cultro linquit. Casu uenit obuius illi
 Aduersarius: &, Quò tu turpissime? magna
 Exclamat uoce: & licet antestari? Ego uero

Oppono

Oppono auriculam. Rapit in ius. clamor utrinq;
Vndiq; concursus: Sic me seruauit Apollo.

SATYRA X.

Se purgans decima Lucilli carmina censet.

NEmpe in composito dixi pede currere uersus
Lucilli, Quis tam Lucilli fautor ineptè est,
Vt non hoc fateatur? At idem, quòd sale multo
Vrbem defricuit, charta laudatur eadem.
Nec tamè hoc tribuens, dederim quoq; cætera. Nam
Et Laberi mimos, ut pulchra poemata, mirer. Sic
Ergo non satis est risu diducere rictum
Auditoris: & est quædam tamen hic quoq; uirtus.
Est breuitate opus, ut currat sententia: neu se
Impediat uerbis lassas onerantibus aures,
Et sermone opus est modo tristi, sæpe iocoso
Defendente uicem, modo rhetoris, atq; Poëtæ,
Interdum urbani parcentis uiribus, atq;
Extenuantis eas consultò, ridiculum acri
Fortius, & melius magnas plerunq; secat res.
Illi, scripta quibus Comœdia prisca uiris est,
Hoc stabant, hoc sunt imitandi: quos neq; pulcher
Hermogenes unquam legit, neq; simius iste
Nil præter Caluum & doctus cantare Catullum.
At magnum fecit, quod uerbis Græca Latinis
Miscuit. ó serî studiorum, quidnè putatis
Difficile, & mirum, Rhodio quod Pitholeonti

Contigit? At sermo lingua concinnus utraq;
Suauior, ut Chio nota si commista falerni est.

Cum uersus facias, te ipsum percontor, an & cum
Dura tibi peragenda rei sit causa Petilli?
Scilicet oblitus patriæq; patrisq; Latini
Cum Pedius causas exudet Publicola, atq;
Coruinus, patrijs intermiscere petita
Verba foris malis, Canusini more bilinguis?

Atq; ego cum Græcos facerem natus mare citra
Versiculos, uetuit me tali uoce Quirinus
Post mediam noctem uisus, cum somnia uera:
In syluam non ligna feras insanius, ac si
Magnas Græcorum malis implere cateruas.
Turgidus Alpinus, iugulat dum Memnona, dumq;
Defingit Rheni luteum caput, hæc ego ludo,
Quæ nec in æde sonent certantia iudice Tarpa:
Nec redeant iterum, atq; iterum spectanda theatris.
Arguta meretrice potes, Dauoq; Chremeta
Eludente senem, comis garrire libellos
Vnus uiuorum Fundani. Pollio regum
Facta canit, pede ter percusso. forte epos acer.
Ut nemo, Varius ducit. Molle atq; facetum
Virgilio annuerant gaudentes rure Camæna.
Hoc erat, experto frustra Varrone Atacino,
Atq; quibusdam alijs, melius quod scribere possem
Inuentore minor: neq; ego illi detrudere ausim
Herentem capiti multa cum laude coronam.

At dixi fluere hunc lutulentum, sæpe ferentem
Plura quidem tollenda relinquendis. Age quæso,
Tu nihil in magno doctus reprendis Homeros?
Nil comis tragici mutat Lucillius Acci?
Non ridet uersus Enni grauitate minores,
Cum de se loquitur non ut maiore reprehensis?
Quid uetat, & nosmet Lucilli scripta legentis?
Querere, num illius, num rerum dura negarit
Versiculos natura magis factos, & cunctis
Mollius? At si quis pedibus quid claudere senis
Hoc tantum contentus, amet scripsisse ducentos
Ante cibum uersus: totidem cœnatus: Hetrusci,
Quale fuit Cassi rapido feruentius amni
Ingenium: capsis quem fama est esse, librisq;
Ambustum proprijs. Fuerit Lucillius (inquam)
Comis & urbanus, fuerit limatior idem
Quàm rudis, & Græcis intacti carminis autor,
Quamq; Poëtarum seniorum turba. Sed ille
Si foret hoc nostrum fato dilatus in æuum
Detereret sibi multa: recideret omne, quod ultra
Perfectum traheretur: & in uersu faciendo
Sæpe caput scaberet, uiuos & roderet ungueis.
Sæpe stylum uertas, iterum, quæ digna legi sint,
Scripturus: neq; te ut miretur turba labores,
Contentus paucis lectoribus. An tua demens
Vilibus in ludis dictari carmina malis?
Nō ego: nam satis est equitē mihi plaudere, ut audax

264 Q. HORATII FLACCI

Contemptis alijs,explosa Arbuscula dixit.
 Men^{us} moueat cimex Pantilius? Aut crucier, quòd
 Vellicet absentem Demetrius? Aut quòd ineptus
 Fannius Hermogenis ledat conuiuia Tigelli?
 Plotius, & Varius, Mecœnas, Virgiliusq;
 Valgius, & probet hæc Octavius optimus, atq;
 Fuscus, & hæc utinam Viscorum laudet uterq;
 Ambitione relegata te dicere possum
 Pollio, te Messala tuo cum fratre, simulq;
 Vos Bibuli, & Serui, simul his te candide Furni:
 Complureis alios, doctos ego quos, & amicos
 Prudens prætereo: quibus hæc, sint qualiacunq;
 Arridere uelim, doliturus si placeant spe
 Deterius nostra. Demetri, teq; Tigelli
 Discipulorum inter iubeo plorare cathedras.
 I puer, atq; meo citus hæc subscribe libello.

SERMONVM LIBRI PRIORIS

F I N I S.

Q. HORATII

FLACCI SERMONVM

Liber Secundus.

SATYRA I.

Protegis in prima libri te Flacce secundi.

VNT, quibus in Satyra uidear
nimis acer, & ultra
Legem tendere opus: sine neruis
altera quicquid
Composui pars esse putat, simi-
leisq; meorum

Mille die uersus deduci posse, Trebati
Quid faciam, præscribe. Quiescas. Ne faciã, inquis,
Omnino uersus? Aio. Peream malè, si non
Optimum erat: uerum nequeo dormire. Ter uncti
Transnanto Tyberim somno quibus est opus alto,
Irriguumq; mero sub noctem corpus habento.
Aut, si tantus amor scribendi te rapit, aude
Cæsaris inuicti res dicere, multa laborum
Præmia laturus Cupidum pater optime uires
Deficiunt. Neq; enim quiuis horrentia pilis
Agmina, nec fracta pereunteis cuspide Gallos,
Aut labentis equo describet uulnera Parthi.
Attamen & iustum poteras, & scribere fortem
Scipiadam ut sapiens Lucillius. Haud mihi decro,

266 Q. HORATII FLACCI

Cum res ipsa feret, Nisi dextro tempore Elacei
 Verba per attentam non ibunt Caesaris aurem:
 Cui male si palpêre, recalcitrat undiq; tutus.
 Quanto rectius hoc, quàm tristi ledere uersu
 Pantolabam scurrâ, Nomentanumq; nepotem?
 Cum sibi quisq; timet, quanq̃ est intactus, & odit.
 Quid faciam? Saltat Milonius, ut semel ictô
 Accessit feruor capiti, numerusq; lucernis.
 Castor gaudet equis: ouo prognatus eodem,
 Pugnis. Quot capitum uiuunt, totidem studiorum
 Millia. Me pedibus delectat claudere uerba
 Lucilli ritu, nostrum melioris utroq;

Ille uelut fidis arcana sodalibus olim
 Credebat libris, neq; si male cesserat unquam,
 Decurrens aliô, neq; si bene. Quo fit, ut omnis
 Votiuâ pateat ueluti descripta tabella,
 Vita senis: Sequor hûc Lucanus an Appulus, anceps
 Nam Venusinus arat finem sub utrunq; colonus,
 Missus ad hoc, pulsus (uetus est ut fama) Sabellist
 Quò ne per uacuum Romano incurreret hostis,
 Siue quod Appula gens, seu quod Lucania bellum
 Incuteret uiolenta. Sed hic stylus haud petet ultro
 Quenquã animantem, & me ueluti custodiet ensis
 Vaginâ tectus. quem cur distringere coner
 Tutus ab infestis latronibus? O pater, & rex
 Iuppiter, ut pereat positum rubigine telum,
 Nec quisquam noceat cupido mihi pacis. At ille

Qui me commoritur (melius non tangere clamo)
Elebit, & insignis tota cantabitur urbe.

Ceruius iratus leges minitatur, & urnam:
Canidia Albuti, quibus est inimica, uenenum:
Grande malum Turius, si quis se iudice certet.
Vt quo quisq; ualet suspectos terreat: utq;
Imperet hoc natura potens, si collige mecum.

Dente lupus, cornu taurus petit. unde, nisi intus
Monstratum? Scæuæ uiuacem crede nepoti
Matrem, nil faciet sceleris pia dextera, mirum,
Vt neq; calce lupus quenquam, neq; dente petit bos.
Sed mala tollet anum uitiatum melle cicuta.

Ne longum faciam, seu me tranquilla senectus
Exspectat, seu mors atris circumuolat alis:
Diues, inops, Romæ, seu, fors ita iusserit, exul,
Quisquis erit uitæ scribam color. ô puer, ut sis
Vitalis metuo, & maiorum ne quis amicus
Frigore te feriat. Quid? cum est Lucillius ausus
Primus in hunc operis cõponere carmina morem?
Detrahere & pellem, nitidus qua quisq; per ora
Cederet, introrsum turpis? num Lælius, aut qui
Duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen
Ingenio offensus? aut læso doluere Metello?
Famosisq; Lupo cooperto uersibus? atqui
Primores populi arripuit, populumq; tributum,
Scilicet uni æquus uirtuti, atq; eius amicis.

Quin ubi se à uulgo, & scena, in secreta remorât

268 Q. HORATII FLACCI

Virtus Scipiadae, & mitis sapientia Læli,
 Nugari cum illo, & discincti ludere, donec
 Decoqueretur holus, soliti, quicquid sum ego, *quanti*
 Infra Lucilli censum, ingeniumque, tamen me
 Cum magnis uixisse inuita fatebitur usque;
 Inuidia: & fragili quærens illidere dentem,
 Offendet solido: nisi quid tu docte Trebati
 Dissentis, equidem nihil huic diffingere possum,
 Sed tamen ut monitus caueas, ne forte negoti
 Incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum,
 Si mala condiderit in quem quis carmina, ius est,
 Iudiciumque: esto, si quis mala: sed bona si quis
 Iudice condiderit laudatur Cæsare: si quis
 Obprobrijs dignum latrauerit, integer ipse,
 Soluentur risu tabulae, tu missus abibis.

S A T Y R A II.

Laudat frugalem, parcumque; secunda colonum.

QUæ uirtus, & quanta bonis sit uiuere parua
 Nec meus hic sermo est, sed quem præcepit
 Rusticus, anormis, sapiens, crassaque Minerua (Osellus
 Discite: non inter lances, mensasque; nitenteis,
 Cum stupet insanis acies fulgoribus, & cum
 Acclius falsis animus, meliora recusat;
 Verum hic impransi mecum disquirite. cur hoc?
 Dicam si potero. malè uerum examinat omnis
 Corruptus iudex. Leporem sectatus, equo uic

Lassus

Lassus ab indomito, uel si Romana fatigat
 Militia assuetum græcari, seu pila uelox
 Molliter austerum studio fallente laborem,
 Seu te discus agit, pete cedentem aëra disco:
 Cum labor extuderit fastidia, siccus, inanis
 Sperne cibum uilem, nisi Hymettia mella Falerno
 Ne biberis diluta. foris est promus, & atrum
 Defendens pisces hyemat mare. cum sale panis
 Latrantem stomachum bene leniet, unde putas? aut
 Qui partum? non in caro nidore uoluptas
 Summa, sed in te ipso est. tu pulmentaria quære
 Sudando, pinguem uitij, albumq; nec Ostrea,
 Nec Scarus, aut poterit peregrina iuuare lagois.
 Vix tamen eripiam posito pauone, uelis quin
 Hoc potius, quàm gallina tergere palatum,
 Corruptus uanis rerum, quia ueneat auro
 Rara auis, & piëta pandat spectacula cauda:
 Tanquã ad rem adtineat quicquã, num uesceris ista,
 Quam laudas, pluma? coëctouë num adest honor idẽ?
 Carne tamen quamuis distat nihil hac magis illa,
 Imparibus formis deceptum te patet. esto,
 Vnde datum sentis, lupus hic Tyberinus, an, alto
 Captus hiet, pontes nẽ interiaëctatus, an amnis
 Hostia sub Thusci? laudas insane trilibrem
 Mulum, in singula quẽ minuas pulmenta necesse est.
 Ducit te species uideo. quo pertinet ergo
 Proceros odisse lupos? quia scilicet illis

Maiores

270 Q. HORATII FLACCI

Maiorem natura modum dedit: his breue pondus
leianus stomachus raro uulgaria temnit.

Porrectum magno magnum spectare catino
Vellem ait Harpytis gula digna rapacibus. at uos
Præsentis Austri coquite horū obsonia: quamuis
Putet aper, rhombusq; recens, mala copia quando
Aegrum sollicitat stomachum. cum rapula plenus,
Atq; acidas mauult inulas. nec dum omnis abacta
Pauperies epulis regum. nam uilibus ouis,
Nigrisq; est oleis hodie locus. Haud ita pridem
Galloni præconis erat acipensere mensa
Infamis. quid, tum rhombos minus æquora alebāt
Tutus erat rhombus, tutoq; ciconia nido,
Donec uos autor docuit prætorius. ergo
Si quis nunc mergos suaueis edixerit assos,
Parebit prauis docilis Romana iuuentus.
Sordidus à tenui uictu distabit, Ofello
Iudice, nam frustra uitium uitaueris illud;
Si te aliò prauum detorseris. Auidienus,
Cui canis ex uero dictum cognomen adheret,
Quinquenneis oleas est, & syluestria corna:
Ac nisi mutatum parcit diffundere uinum, &
Cuius odorem olei nequeas perferre: licebit
Ille repotia, nataleis, aliosue dierum
Festos albatu celebret: cornu ipse bilibri
Caulibus instillat ueteris non parcus aceti.
Quali igitur uictu sapiens utetur? & horum

Vtrum

Virum imitabitur? hac urget lupus, hac canis angit

Mundus erit, qui non offendat sordibus, atq;
In neutram partem cultus miser. hic neq; seruis

Albuti senis exemplo, dum munia didit,

Seuus erit, nec sic ut simplex Neuius, unctam

Conuiuiis præbebit aquā. uitium hoc quoq; magnū.

Accipe nunc uictus tenuis quæ, quantaq; secum

Adferat: in primis ualeas bene. nam uariæ res

Vt noceant homini, credas memor illius escæ,

Quæ simplex olim tibi sederit. at simul absis

Miscueris elixa, simul conchylia turdis,

Dulcia se in bilem uertent, stomachoq; tumultum

Lenta feret pituita. Vides, ut pallidus omnis

Cœna desurgat dubia? quin corpus onustum

Hesternis uitijs animum quoq; prægrauat unā,

Atq; adfigit humo diuinæ particulam auræ.

Alter, ubi dicto citius, curata sopori

Membra dedit, uegetus præscripta ad munia surgit:

Hic tamen ad melius poterit transcurrere quondā:

Sive diem festum rediens adduxerit annus,

Seu recreare uolet tenuatum corpus: ubiq;

Accedent anni, & tractari mollius ætas

Imbecilla uolet. tibi quidnam accedet ad istam,

Quam puer & ualidus præsumis molliciem? seu

Dura ualetudo inciderit, seu tarda senectus?

Rancidū aprum antiqui laudabant, nō quia nasus

illis nullus erat, sed credo hac mente, quod hospes

Tardius adueniens, uitiatum commodius, quam
Integrum edax dominus cōsumeret. hos utinā inter
Herōas natum tellus me prima tulisset.

Das aliquid famæ, quæ carmine gratior aurem
Occupat humanam? grandes rhombi, patinæq;
Grande ferunt unā cum damno dedecus adde
Iratum patrum, uicinos, te tibi iniquum,
Et frustra mortis cupidum, cum deerit egenti
Aes, laquei precium. iure inquit, Trasius istis
Iurgatur uerbis. ego uectigalia magna,
Diuitiasq; habeo tribus amplas regibus, ergo
Quod superat, non est melius quo insumere possis?

Cur eget indignus quisquam te diuite? quare
Templaruunt antiqua deūm? cur improbe charæ
Non aliquid patriæ tanto emetiris aceruo?
Vni nimirum tibi recte semper erunt res?
O magnus post hac inimicis risus. uter nam
Ad casus dubios fidet sibi certius, hic, qui
Pluribus assuerit mentem, corpusq; superbum?
An, qui contentus paruo, metuensq; futuri,
In pace, ut sapiens, aptarit idonea bello?

Quò magis his credas: puer hūc ego paruus Ofellū
Integris opibus noui non latius usum
Quam nunc accisis. uideas met ato in agello
Cum pecore, & gnatis fortem mercede colonum,
Non ego, narrantem temere. edi in luce profesta
Quicquam præter holus fumosæ cum pede pernæ.
Ac mihi

Ac mihi cum longum post tempus uenerat hospes,
 Siue operum uacuo gratus conuiuia per imbrem
 Vicinus, bene erat, non piscibus urbe petitis,
 Sed pullo atq; hædo: tum pensilis uua secundas,
 Ex nux ornabat mensas, cum duplici ficu.
 Post hoc ludus erat culpa potare magistra,
 Ac uenerata Ceres, ut culmo surgeret alto,
 Explicuit uino contractæ seria frontis.
 Seuiat, atq; nouos moueat fortuna tumultus,
 Quantū hinc imminuet? quāto aut ego parcius, aut
 O pueri nituistis? ut huc nouus incola uenit? (uos
 Nam propriæ telluris herum natura, neq; illum
 Nec me, nec quenquam statuit. nos expulit ille,
 Illum aut nequities, aut uasfri inscitia iuris,
 Postremum expellet certe uiuacior hæres.
 Nunc ager Vmbreni sub nomine, nuper Ofelli
 Dictus, erit nulli proprius, sed cedit in usum
 Nunc mihi, nunc alij. quo circa uiuite fortes,
 Fortiaq; aduersis opponite pectora rebus.

SATYRA III.

Tertia mortales docet insanire fere omneis.

Sic rarò scribis, ut toto non quater anno
 Membranam poscas, scriptorū quæq; retexēs, Damasippus lo-
 Iratus tibi, quod uini, somniq; benignus quitur
 Nil dignum sermone canas. quid fiet? ab ipsis
 Saturnalibus huc fugisti. sobrius ergo
S

274 Q. HORATII FLACCI

Dic aliquid dignum promissis: Incipe. nil est:
 Culpantur frustra calami, immeritusq; laborat
 Iratis natus paries dijs, atq; poetis,
 Atqui uultus erat multa & præclara minantis
 Si uacuum tepido cepisset uillula tecto.
 Quorsum pertinuit stipare Platona Menandro
 Eupolin, Archilochum comites educere tantos?
 Inuidiam placare paras uirtute relicta?
 Contemnere miser. uitanda est improba Seiren
 Desidia, aut quicquid uita meliore parasti,
 Ponendum æquo animo. dij te Damasippe, deæq;
 Verum ob consilium donent tonsore. sed unde
 Tam bene me nosti? postquam omnis res mea lanum
 Ad medium fracta est, aliena negotia curo
 Excussus proprijs. olim nam quærere amabam
 Quo uaser ille pedes lauisset Sisyphus ære.
 Quid sculptum infabrè, quid fusum durius esset.
 Callidus huic signo ponebam millia centum,
 Hortos, egregiasq; domos, mercarier unus
 Cum lucro noram, unde frequentia Mercuriale
 Imposuere mihi cognomen compita. noui,
 Et morbi miror purgatum te illius. atqui
 Emouit ueterem mire nouus, ut solet, in cor
 Traiecto lateris miseri, capitisq; dolore
 Ut lethargicus hic cum sit pugil, & medicum urget.
 Dum ne quid simile huic, esto ut libet. O bone nè te
 Frustrare, insanis & tu, stultiq; propè omnes,

Si quid Stertinius ueri crepat, unde ego mira
 Descripsi docilis praecepta haec, tempore quo me
 Solatus iussit sapientem pascere barbam,
 Atque à Fabricio non tristem ponte reuerti.

Nam male re gesta cum uellem mittere operto
 Me capite in flumen, dexter stetit, & caue faxis
 Te quicquam indignū. pudor, inquit, te malus urget,
 Insanos qui inter uereare insanus haberi?
 Primum nam inquirā, quid sit furere. hoc si erit in te
 Solo, nil uerbi, pereas quin fortiter, addam.

Quem mala stultitia, & quemcumque; inscitia ueri
 Cecum agit, insanum Chrysiippi porticus & grex
 Autumat. haec populos, haec magnos formula reges
 Excepto sapiente, tenet. nunc accipe quare
 Desipiant omnes, & que actu, qui tibi nomen
 Insano posuere, uelut syluis, ubi passim
 Palanteis error certo de tramite pellit.
 Ille sinistrorsum, hic dextrorsum abit. Vnus utriusque
 Error, sed uarijs illudit partibus. Hoc te
 Crede modo insanum, nihilo ut sapientior ille,
 Qui te deridet, caudam trahat. Est genus unum
 Stultitiae nihilum metuenda timentis; ut igneis,
 Ut rupeis, fluuiosque; in campo obstare queratur.
 Alterum, & huic uariū & nihilo sapientius, igneis
 Per medios, fluuiosque; ruentis. Clamet amica
 Mater, honesta soror, cum cognatis, pater, uxor.
 Hic fossa est ingens, hic rupes maxima, serua:

276 Q. HORATII FLACCI

Non magis audierit, quàm Fufius ebrius olim,
Cum Mionam edormit: Catienis mille ducentis
Mater te appello, clamantibus. Huic ego uulgum
Errori similem cunctum insanire docebo.

Insanit ueteres statuas Damasippus emendo.
Integer est mentis Damasippi creditor? Esto:
Accipe, quod nunquam reddas mihi, si tibi dicam:
Tū ne insanus eris, si acceperis? an magis excors
Reiecta praeda, quam præsens Mercurius fert?

Scribe decem Nerio: non est satis? Adde Cecutæ
Nodosi tabulas centum, mille adde catenas:
Effugiet tamen hæc sceleratus uincula Proteus.
Cum rapies in iura malis ridentem alienis,
Fiet aper, modo auis, modo saxū, et cū uolet, arbor.
Si male rem gerere insani est, contrà, bene sani,
Putidius multò cerebrum est (mihi crede) Perilli
Di. Tantis, quod tu nunquam rescribere possis.

Audire, atq; togam iubeo componere: quisquis
Ambitione mala, aut argenti pallet amore,
Quisquis luxuria, tristiue superstitione,
Aut alio mentis morbo calet, huc propius me,
Dum doceo insanire omneis, uos ordine adite.
Danda est hellebori multò pars maxima auaris.
Nescio an anticyram ratio illis destinet omnem.

Hæredes Staberi summam incidere sepulchro.
Nesci fecissent, gladiatorum dare centum
Lamnati populo paria, atq; epulum arbitrio Arri,
Frumenti

Frumenti quantum metit Africa. Siue ego prauē,
 Seu recte, hoc uolui, ne sis patruus mihi. credo
 Hoc Staberi prudentem animum uidisse. Quid ergo
 Sensit, cum summam patrimoni in sculpere saxo
 Heredes uoluit? Quoad uixit, credidit ingens
 Pauperiem uitium, & cauit nihil acrius, ut si
 Forte minus locuples uno quadrante periret,
 Ipse uideretur sibi nequior. Omnis enim res,
 Virtus, fama, decus, diuina, humanaq; pulchris
 Diuitijs parent: quas qui construxerit, ille
 Clarus erit, fortis, iustus, sapiens, etiam & rex,
 Et quicquid uolet. Hoc ueluti uirtute paratum
 Sperauit magnæ laudi fore. Quid simile isti
 Græcus Aristippus? qui seruos proijcere aurum
 In media iussit Libya, quia tardius irent
 Propter onus segnes. Vter est insanior horum?
 Nil agit exemplum litem quod lite resoluit.

Si quis emat citharas, emptas cōportet in unum,
 Nec studio citharæ, nec Musæ deditus ulli:
 Si Scalpra, & formas non sutor, nautica uela
 Auersus mercaturis, delirus, & amens,
 Vndiq; dicatur meritò. Quid discrepat istis,
 Qui nummos aurumq; recondit, nescius uti
 Compositis, metuensq; uelut contingere sacrum?
 Si quis ad ingentem frumenti semper aceruum,
 Porrectus uigilet cum longo fuste: neq; illinc
 Audeat esuriens dominus contingere granum.

278 Q. HORATII FLACCI

Ac potius folijs parcus uescatur amaris.

Si positis intus Chij, ueterisq; Falerni
Mille cadis, nihil est, tercentum millibus, acre
Potet acetum. Age, si & stramentis incubet unde
Ostoginta annos natus, cui stragula uestis,
Blattarum, ac tinearum epula putrescat in arca.
Nimirum insanus paucis uideatur, eo quod
Maxima pars hominum morbo iactatur eodem.

Filius, aut etiam libertus ut ebibat hæres
Dis inimice senex custodis, ne tibi desit?
Quantulum enim summæ curtabit quisq; dierum.
Vngere si cauleis oleo meliore, caputq;
Cœperis impexa fœdum porrigine? Quare
Si quiduis satis est, periuras, surripis, aufers
Vndiq;? Tun' sanus? Populum si cedere saxis
Incipias, seruôs ue tuos, quos ære pararis,
Insanum te omnes pueri, clamentq; puellæ.
Cum laqueo uxorem interimis matremq; ueneno,
Incolumi capite es? Quid enī? neq; tu hoc facis Argis
Nec ferro, ut demens genitricem occidit Orestes.
An tu reris eum occisa insanisse parente?
Ac non ante malis dementem actum furijs quàm
In matris iugulo ferrum tepefecit acutum?

Quin ex quo est habitus malè tutæ mētis Orestes?
Nil sanè fecit, quod tu reprehendere possis:
Non Pyladen ferro uiolare, ausûs ue sororem
Electram: tantum maledixit utriq; uocando

Hanc Furiam, hunc aliud, iussit quod splendida bilis.
 Pauper Opimius argenti positi intus, & auri,
 Qui Veientanum festis potare diebus
 Campana solitus trulla, uappamq; profestis,
 Quondam lethargo grandi est oppressus, ut heres
 iam circum loculos & clauis letus, ouansq;
 Curreret. hunc medicus multum celer, atq; fidelis
 Excitat hoc pacta: mensam poni iubet, atq;
 Effundi saccos nummorum: accedere plureis
 Ad numerandū. Hominem sic erigit, addit & illud:
 Ni tua custodis, auidus iam hoc auferet heres.
 Men' uiuo? Ut uiuas igitur uigila. Hoc age: quid uis
 Deficient inopem uenæ te, ni cibus, atq;
 Ingens accedat stomacho fultura ruenti.
 Tu cessas? Agedum sume hoc ptisanarium Orizæ.
 Quāti emptæ? Paruo. Quāti ergo? Octusibus. Eheu
 Quid refert morbo, an furtis, pereāne rapinis?
 Quis nā igitur sanus? Qui nō stultus. Quid auarus?
 Stultus, & insanus. Quid si quis non sit auarus,
 Continuò sanus? Minime. Cur Stoice? Dicam.
 Non est Cardiacus, Craterum dixisse putat,
 Hic æger. Recte est igitur? surgetq;? Negabit:
 Quòd latus, aut renes morbo tententur acuto.
 Non est periurus, neq; sordidus. Immolet æquis
 Hic porcum laribus. Verum ambitiosus, & audax.
 Nauiget Anticyrā. Quid enim differt, Barathrō ne
 Dones quicquid habes: an nunquam utare paratis?

Cōtra pro
 digos &
 auaros cō
 tinuus ser
 mo, & ex
 emplum
 temperati
 animi
 Seruius Oppidius Canusi duo prædia diues
 Antiquo censu natis diuisse duobus
 Fertur, & hoc moriens pueris dixisse uocatis
 Ad lectum: Postquam te talos Aule, nuceisq;
 Ferre, sinu laxo, donare, & ludere uidi:
 Te Tyberi numerare, cauis abscondere tristem,
 Extimui, ne uos ageret uesania discors:
 Tu Nomentanum, tu ne sequerere Cicutam.
 Quare per diuos oratus uterq; penateis,
 Tu caue ne minuas, tu ne maius facias id,
 Quod satis esse putat pater, & natura coërcet.
 Præterea ne uos titillet gloria, iure
 Iurando obstringam ambo. uter ædilis fuerit, uel
 Vestrum prætor, is intestabilis, & sacer esto.
 In cicere, atq; faba, bona tu perdasq; lupinis,
 Letus ut in circo spaciëre, aut æneus ut stes,
 Nudus agris, nudus nummis insane paternis?
 Scilicet, ut plausus, quos fert Agrippa, feras tu
 Astuta ingenuum uulpes imitata leonem?

Dialo. Ne quis humasse uelit Aiace Atrida uetas curæ
 gus inter Rex sum. nil ultra quæro plebeius, & æquam
 plebem et Rem imperito, ac si cui uideor non iustus, multo
 regem Dicere quæ sentit, permitto. Maxime regum
 Di tibi dent capta classem deducere Troia.
 Ergo consulere, & mox respondere licebit?
 Consule. Cur Ajax heros ab Achille secundus
 Patrescit, toties seruatis clarus Achiuus?

Gaudet

Gaudeat ut populus Priami, Priamusq; inhumato.
Per quem tot iuuenes patrio caruere sepulchro?
Mille ouium insanus morti dedit, inclytum Vlysssem.
Et Menelaum una mecum se occidere clamans.

Tu cum pro vitula statuis dulcem Aulide natam
Ante aras, spargisq; mola caput improbe salsa,
Rectū animi seruas? quorsum insanus? qd enim Aiax
Fecit, cum strauit ferro pecus? Abstinit uim
Vxore, & gnato, mala multa precatus Atridis,
Non ille aut Teucrum, aut ipsum uiolauit Vlysssem.

Verum ego, ut hærenteis aduerso littore naucis
Eriperem, prudens placui sanguine diuos.
Nempe tuo furiose? Meo, sed non furiosus.
Qui species alias ueri, scelerisq; tumultu
Permistas capiet, commotus habebitur, atq;
Stultitia ne erret, nihilum distabit, an ira.
Aiax immeritos dum occidit, desipit, agnos?
Cum prudens scelus ob titulos admittis inaneis,
Stas animo? Et purū est uitio tibi, cū tumidū est cor?

Si quis lectica nitidam gestare amet agnam,
Huic uestem, ut gnate, paret ancillas, paret aurum
Rufam, aut pusillam appellet, fortiq; marito
Destinet uxorem, interdicto huc omne adimat ius
Prætor, & ad sanos abeat tutela propinquos.

Quod si quis gnatham pro muta deuouet agna,
Integer est animi? Ne dixeris. Ergo ubi praua
Stulticia, hic est summa insania. Qui sceleratus

Et furiosus erit, quem cœpit uitrea fama,
Hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.

Nūc age luxuriam, & Nomentanū arripe mecum
Vincit enim stultos ratio insanire nepotes.
Hic simul accepit patrimoni mille talenta,
Edicit, piscator uti, pomarius, auceps,
Vnguentarius, ac Tusci turba impia uici,
Cum scurris fartor, cum uelabro omne macellum
Mane domum ueniant. Quid tum? Venēre frequētes
Verba facit leno: Quicquid mihi, quicquid & hori
Cuiq; domi est, id crede tuum: uel nūc pete, uel cras.

Accipe quid contrā iuuenis responderit æquum.
In niue Lucana dormis ocreatus, ut aprum
Cœnem ego, tu pisceis Hyberno ex æquore uellis:
Segnis ego, indignus qui tantum possideam: aufert
Sume tibi decies, tibi tantundem, tibi triplex,
Vnde uxor media currat de nocte uocata.

Filius Aesopi detractam ex aure Metelle,
Scilicet, ut decies solidum exorberet, aceto
Diluit insignem baccam, quī sanior, ac si
Illud idem in rapidum flumen, iaceret uē cloacant

Quinti progenies Arri, par nobile fratrum,
Nequitia & nugis, prauorum & amore gemellum
Luscinias soliti impenso prandēre cōemptas.
Quorsum abeant sani? Creta an carbone notanda

Aedificare casas, plostello adiungere mureis,
Ludere par impar, equitare in arundine longa.

Qui quem delectat barbatum, amentia uerset.
 Sic puerilius his ratio esse euincet amare,
 Nec quicquam differre, utrū ne in puluere trimus
 Quale prius ludas opus, an meretricis amore
 Sollicitus plores. Quæro faciāsne, quod olim
 Mutatus Polemon? Ponas insignia morbi,
 Fasciolas, cubitale, focalia: potus ut ille,
 Dicitur ex collo furtim carpisse coronas,
 Postquam est impransi correptus uoce magistri.
 Porrigis irato puero cum poma, recusat.

Sume Catelle: negat. si non des, optat. Amator
 Exclusus qui distat? Ait ubi secum, eat, an non,
 Quò rediturus erat non arcessitus: & hæret
 Inuisis foribus. Ne nunc cum me uocet ultro
 Accedam? an potius mediter finire dolores?
 Exclusit, reuocat, Redeam? Non si obsecret. Ecce
 Seruus non paulò sapientior: O here, quæ res
 Nec modum habet, neq; consilium ratione, modoq;
 Tractari non uult, In amore hæc sunt mala, bellum,
 Pax rursum. Hæc si quis tempestatis propèritu
 Mobilia, & cæca fluitantia sortē, laboret
 Reddere certa: sibi nihilò plus explicet, ac si
 Insanire paret certa ratione, modoq;.

Quid? Cum piccnis excerpens semina pomis
 Gaudes, si cameram percusti fortè: penes te es?
 Quid cum balba feris annoso uerba palato?
 Aedificante casas qui sanior? Adde cruorem

Stultitia, atq; ignem gladio scrutare: modo inquam
 Hellade percussa Marius cum præcipitat se,
 Cernitur fuit? An commotæ crimine mentis
 Absolues hominem, & sceleris damnabis eundem,
 Ex more imponens cognata uocabula rebus?

Libertinus erat, qui circum compita siccus
 Lautis manè senex manibus currebat, & unum
 Quoddam magnū addens, unum me surpate morti,
 Dis etenim facile est, orabat sanus utrisq;
 Auribus, atq; oculis, mentem nisi litigiosus
 Exciperet dominus, cū uenderet. Hoc quoq; uulgū
 Chrysippus ponit fœcunda in gente Meneni.

Iuppiter ingenteis qui das adimisq; dolores,
 Mater ait pueri menseis iam quinque cubantis,
 Frigida si puerum quartana reliquerit, illo
 Mane die, quo tu indicis ieiunia, nudus
 In Tyberi stabit. casus, medicus uē leuarit
 Aegrum, ex præcipiti; mater delira necabit
 In gelida fixum ripa, febrimq; reducet,
 Quò ne malo mentem concussa? timore deorum.

Hæc mihi Stertinius sapientum octauus amico
 Arma dedit: post hac ne compellarer inultus.
 Dixerit insanum qui me, totidem audiet, atq;
 Respiciere ignoto discet pendentia tergo.

Stoice post damnum sic uendas omnia pluri:
 Qua me stultitia (quoniam non est genus unum)
 Insanire putas? ego nam uideor mihi sanus.

Quid

SERMONVM LIB. II. 285

Quid? caput abscissum demens cum portet Agaue
 Gnati infelicis, sibi tum furiosa uidetur?
 Stultum me fateor (liceat concedere ueris)
 Atq; etiam insanum, tantum hoc ediffere, quo me
 Aegrotare putes animi uitio. accipe, primum
 Aedificas, hoc est longos imitaris, ab imo
 Ad summum totus moduli bipedalis, & idem
 Corpore maiorem rides Turbonis in armis
 Spiritum, & incessum: qui ridiculus minus illo?
 An quodcunq; facit Mecœnas, te quoq; uerum est
 Tanto dissimilem, & tanto certare minorem?
 Absentis ranæ pullis uituli pede pressis,
 Vnus ubi effugit matri denarrat, ut ingens
 Bella cognatos eliserit. illa rogare,
 Quanta ne? num tandē, se inflans, sic magna fuisset.
 Maior dimidio? num tanto? cum magis, atq;
 Se magis inflaret, non, si te ruperis, inquit,
 Par eris: hæc à te non multum abludit imago.
 Adde poëmata nunc, hoc est, oleum adde camino:
 Quæ si quis sanus fecit, sanus facis & tu?
 Non dico horrendam rabiem (iam desino) cultum
 Maiorem censu. teneas Damasippe tuis te,
 Mille puellarum, puerorum mille furores.
 O maior tandem parcas insane minori.

SATYRA IIII.

Quarta nimis laute ridet præcepta culinae.

Vnde, & quo Catius? nō est mihi tēpus auentū
 Ponere signa nouis praeceptis, qualia uincū
 Pythagoran. Anytiq; reum, doctumq; Platona.
 Peccatum fateor, cum te sic tempore laeo
 Interpellarim: sed des ueniam bonus oro.
 Quod si interciderit tibi nūc aliquid, repetes mox
 Siue est naturae hoc, siue artis, mirus utroq;
 Quin id erat curae, quo pacto cuncta tenerem,
 Vtpoteres tenuis, tenui sermone peractas.
 Aede hominis nomen, simul an Romanus, an hospes
 Ipsa memor praecepta canam, caelabitur autor.

Longa quibus facies ouis erit, illa memento,
 Ut succi melioris, & ut magis alba rotundis
 Ponere, nanq; marem cohibent callosa uitellum
 Caule suburbano, qui siccis creuit in agris
 Dulcior, irriguo nihil est elutius horto.

Si uespertinus subito te oppresserit hospes
 Ne gallina malum responset dura palato,
 Doctus eris uiuam misto mersare falerno.
 Hoc teneram faciet, pratensibus optima fungis
 Natura est, alijs male creditur. Ille salubreis
 Aestates peraget, qui nigris prandia moris
 Finiet, ante grauem quae legerit arbore solem.

Aufidius forti miscebat mella falerno
 Mendose. quoniam uacuis committere uenis
 Nil nisi lene decet. leni praecordia mulso
 Prolueris melius. Si dura morabitur alius;

Augilius

Mugilus, & uiles pellent obstantia conchæ,
 Et lapathi breuis herba, sed albo non sine Coos
 Lubrica nascentes implent conchilia lunæ.
 Sed non omne mare est generosæ fertile testæ.
 Murice Baiano melior Lucrina Peloris.
 Ostrea Circeis, Miseno oriuntur echini.
 Pectinibus patulis iactat se molle Tarentum.
 Nec sibi cœnarum, quiuis temerè arroget artem.
 Ni prius exacta tenuiratione saporum.
 Nec satis est cara pisceis auertere mensa,
 Ignarum quibus est ius aptius, & quibus asis
 Languidus in cubitum iam se conuiuia reponet.
 Umber & iligna nutritus glande, rotundas
 Curuat aper lanceis carnem uitantis inertem.
 Nam Laurens malus est, uluis, & arundine pinguis.
 Vinea summittit capreas non semper eduleis.
 Fœcundi leporis sapiens sectabitur armos.
 Piscibus, atq; auibus, quæ natura, & foret ætas,
 Ante meum nulli patuit quæsita palatum.
 Sunt quorū ingenium noua tantum crustula promittit.
 Nequaquam satis in re una consumere curam.
 Vt si quis solum hoc mala ne sint uina labore,
 Quali perfundat pisceis securus oliuo.
 Mastica si cœlo supponas uina sereno,
 Nocturna, si quid crassi est, tenuabitur aura.
 Et decedet odor neruis inimicus, at illa
 Integrum perdunt lino uitiata saporem.

Surrentina uaser, qui miscet fæce falerna
 Vina, columbino limum bene colligit ouo,
 Quatenus ima petit, uoluens aliena uitellus.

Tostis marcentem squillis recreabis, & Astra
 Potorem cochlea, nam lactuca innatat acri
 Post uinum stomacho, perna magis ac magis hillis
 Flagitat immorsus refici: quin omnia malit,
 Quæcunq; immundis feruent allata popinis.

Est operæ pretium duplicis pernoscere iuris
 Naturam, simplex è dulci constat oliuo,
 Quod pingui miscere mero, muriq; decebit,
 Non alia, quàm quæ Bizantia putruit orca.
 Hoc ubi confusum sectis inferbuit herbis,
 Corycioq; croco sparsum stetit, in super addes
 Pressa Venafrana quod bacca remisit oluæ.

Picenis cedunt pomis Tyburtia succo,
 Nam facie præstant. Venucula conuenit ollis:
 Rectius Albanam fumo duraueris uuam.
 Hanc ego cum malis, ego fæcem primus & aleæ
 Primus & inueni piper album, cum sale nigro
 Incretum, puris circumposuisse catillis.
 Immane est uitium, dare millia terna macello:
 Angustoq; uagos pisces urgere catino.
 Magna mouent stomacho fastidia, seu puer unctis
 Tractauit calicem manibus, dum furtim ligurit:
 Siue grauis ueteri crateræ limus adhæsit.
 Vilibus in scopis, in mappis, in scobe, quantus
 Consistit

Consistit sumptus: neglectis flagitium ingens.
 Ten' lapides uarios lutulenta radere palma,
 Et Tyrias dare circum illota toralia uasteis,
 Oblitum quanto curam, sumptumq; minorem
 Hec habeant, tanto reprimi iustius illis;
 Quæ, nisi diuitibus nequeunt contingere mensis
 Docte Cati per amicitiam, diuosq; rogatus,
 Ducere me auditum, perges quocunq; memento.
 Nam quamuis referas memori mihi pectore cuncta;
 Non tamen interpretantur tandem iuueris. adde
 Vultum, habitumq; hominis: quem tu uidisse beatus
 Non magnipendis, quia contigit: at mihi cura
 Non mediocris inest, fonteis ut adire remotos,
 Atq; haurire queam uitæ præcepta beatæ.

SATYRA V.

Vlysses.

Quinta Hæredipetæ per Tiresiam docet artem
 Hoc quoq; Tiresia præter narrata petenti
 Responde, quibus amissas reparare quæ res
 Artibus, atq; modis. quid rides? iam né dolo
 Non satis est Ithacam reuehi, patriosq; penates
 Aspicere? o nulli quicquam mentite, uides ut
 Nudus, inopsq; domum redeam te uate: neq; illic;
 Aut apotheca procis intacta est, aut pecus. atqui
 Et genus, & uirtus, nisi cum re, uilior alga est.
 Quando pauperiem missis ambagibus horres;
 Accipe, qua ratione queas ditescere. turdus,

Siue aliud priuum dabitur tibi, deuolet illuc,
 Res ubi magna nitet domino sene, dulcia pomâ
 Et quoscunq; feret cultus tibi fundus honores,
 Ante larem gustet uenerabilior lare diues.

Qui, quamais periurus erit, sine gente, cruentus
 Sanguine fraterno, fugitiuus: ne tamen illi
 Tu comes exterior, si postulet, ire recuses.

Vis ne tegam spurco Damæ latus? haud ita Troia
 Me gessi certans semper melioribus. ergo
 Pauper eris. fortem hoc animum tolerare iubebo.
 Et quondam maiora tuli. tu protinus, unde
 Diuitias, ærisq; ruam, dic augur, aceruos.
 Dixi equidem, & dico: captes astutus ubiq;
 Testamenta senum: neu si uaser unus & alter
 Insidiatorem præroso sugerit hamo,
 Aut spem deponas, aut artem illusus omittas.

Magna minorû foro si res certabitur olim,
 Viuet inter locuples sine gnatis, improbus ultrò
 Qui meliorem audax uocet in ius, illius esto
 Defensor. fama ciuem, causâq; priorem
 Sperne, domi si gnatus erit, fœcundaue coniunx.
 Quinte puta, aut Publi (gaudent prænomine molles
 Auriculæ) tibi me uirtus tua fecit amicum.
 Ius anceps noui, causas defendere possum.
 Eripiet quiuis oculos citius mihi, quam te
 Cōtemptum cassa nuce pauperet. hæc mea cura est.
 Ne quid tu perdas, neu sis iocus. ire domum, atq;

Pellicu

Pelliculam curare iube. sis cognitor ipse.
 Persta atq; obdura, seu rubra canicula findet
 Infantis statuas, seu pingui tentus omaso
 Furius hybernas cana niue conspnet alpeis.
 Nonne uides? aliquis cubito stantem propè tangens
 Inquiet, ut patiens, ut amicis aptus, ut acer.
 Plures annabunt thunni, & cetaria crescent.

Si cui præterea ualidus male filius in re
 Præclara sublatus aletur, nè manifestum
 Celibis obsequium nudet te, leniter in spem
 Arripe officiosus, ut & scribâre secundus
 Heres: & si quis casus puerum egerit Orco,
 In uacuum uenias. perrarò hæc alia fallit.
 Qui testamentum tradet tibi cumq; legendum,
 Abnuere, & tabulas à te remouere memento:
 Nec tamen, ut limis rapias, quid prima secundo
 Cera uelit uersu, solus multisne cohæres
 Veloci percurrere oculo. plerumq; recoctus
 Scriba ex quinquæuro coruum deludet hiantem,
 Captatorq; dabit risus Nasica Corano.
 Num furis? an prudens ludis me, obscura canendo?
 O Lærtiade quicquid dicam, aut erit, aut non.
 Diuinare etenim magnus mihi donat Apollo.
 Quid tamen ista uelit sibi fabula, si licet, æde.
 Tempore quo iuuenis Parthis horrendus ab alto
 Demissum genus. Aenea, tellure, mariq;
 Magnus erit, forti nubet procæra Corano

Filia Nasicae metuentis reddere soldum.

Tum gener hoc faciet: tabulas socero dabit, atq;

Vt legat, orabit. multum Nasica negatas

Accipiet tandem, & tacitus leget, inuenietq;

Nil sibi legatum, praeter plorare, suisq;

Illud ad haec iubeo: mulier si forte dolosa,

Libertus ue senem delirum temperet, illis

Accedas socius, laudes, lauderis ut absens.

Adiuuat hoc quoq;: sed uincit longe prius ipsum

Expugnare caput. scribet mala carmina uccors,

Laudato. scortator erit, caue te roget, ultro

Penelopen facilis potiori trade. putas ne,

Perduci poterit, tam frugi, tamq; pudica,

Quam nequiẽre proci recto depellere cursus?

Venit enim magnum donandi parca iuuentus,

Nec tantum Veneris quantum studiosa culinae.

Sic tibi Penelope frugi est: quae si semel uno

De sene gustarit tecum partita lucellum,

Vt canis à corio nunquam absterrebitur uncto.

Me sene, quod dicā, factū est. anus improba Thebia

Ex testamento sic est elata. cadauer

Vinctum oleo largo nudis humeris tulit haeres,

Scilicet elabi si posset mortua: credo,

Quod nimium institerat uiuenti. cautius adito,

Neu desis operæ, ne ue immoderatus abundes.

Difficilem, & morosum offendet garrulus. ultro

Non etiam sileas. Dauius sis comicus, atq;

Stes capite obstipo, multum similis metuenti.
 Obsequio grossare:mone, si increbuit aura,
 Cautus uti uelet charum caput. extrahe turba
 Oppositis humeris:aurem substringe loquaci.
 Importunus amat laudari, donec ohe iam
 Ad cœlum manibus sublatis dixerit,urge, &
 Crescentem tumidis infla sermonibus utrem.
 Cum te seruitio longo, curaq; leuarit,
 Et certum uigilans, quartæ sit partis Vlysses
 Audieris hæres, Ergo nunc Dama sodalis
 Nusquam est. Vnde mihi tam fortem, tamq; fidelem
 Sparge subinde: & si paulū potes, illachrymare, est
 Gaudia prodentem uultum cælare. Sepulchrum
 Commissum arbitrio sine sordibus extrue. Funus
 Egregie factum laudet uicinia. Si quis
 Fortē cohæredum senior male tussiet: huic tu
 Dic, ex parte tua seu fundi, siue domus sit
 Emptor, gaudentem nummo te addicere, Sed me
 Imperiosa trahit Proserpina: uiue, ualeq;.

SATYRA VI.

Fertilis in sexta laudantur commoda ruris.

Hoc erat in uotis, modus agri, nō ita magnus
 Hortus, ubi & tecto uicinus iugis aquæ fons,
 Et paulum syluæ super his foret. Auctius, atq;
 Di melius fecere. Bene est. Nihil amplius oro
 Maia nate, nisi ut propria hæc mihi munera faxis:

294 Q. HORATII FLACCI

Si neq; maiorem feci ratione mala rem:
 Nec sum facturus uitio culpæue minorem:
 Si uenei or stultus nihil horum: o si angulus ille
 Proximus accedat, qui nunc deformat agellum:
 O si urnam argenti fors qua mihi monstret, ut illi,
 Thesauro inuento, qui mercenarius agrum
 Illum ipsum mercatus arauit, diues amico
 Hercule. si quod adest, gratū iuuat, hac prece te oro:
 Pingue pecus domino facias, & cætera, præter
 Ingenium, utq; soles, custos mihi maximus adsis.

Ergo ubi me in mōteis, & in arcē ex urbe remouit,

Quid prius illustrem Satyris, Musaq; pedestri?
 Nec mala me ambitio perdit, nec plumbeus Aufster,
 Autumnusq; grauis, Libitina quæstus acerba.
 Matutine pater, seu lane libentius audis,
 Vnde homines operum primos, uitæq; labores
 Instituunt (sic Dis placitum) tu carminis esto
 Principium. Romæ sponsorem me rapis, eia
 Ne prior officio quisquam respondeat, urge,
 Siue Aquilo radit terras, seu Bruma niualet
 Interiore diem gyro trahit, ire necesse est:
 Postmodo, quod mi obsit clare, certumq; locuto,
 Luctandum in turba, facienda iniuria tardis.

Quid uis insane, & quas res agis? Improbus urget
 Iratis precibus: Tu pulses omne quod obstat,
 Ad Mæcenatem memori si mente recurras.

Hoc iuuat, & melli est, non mentiar. At simul atras
 Ventum

Ventum est Aesquillas, aliena negotia centum
 Per caput, & circa saliunt latus. Ante secundam
 Roscius orabat, sibi adesses ad puteal cras.
 De re communi scribæ, magna, atq; noua te
 Orabant hodie meminisses Quinte reuerti.
 Imprimat his cura Meccenas signa tabellis.
 Dixeris, experiar: si uis, potes addit, & instat.
 Septimus octauo propior iam fugerit annus,
 Ex quo Meccenas me cœpit habere suorum
 In numero: dūntaxat ad hoc, quem tollere rheda
 Vellet iter faciens, & cui concedere nugas,
 Hoc genus, hora quota est? Thrax est Gallina Syro
 Matutina parū cautos iam frigora mordē: (par
 Et quærimosa bene deponuntur in aure.
 Per totum hoc tempus subiectior in diem, & horam
 Inuidiæ, noster ludos spectauerat, unā
 Luserat in campo, Fortunæ filius omnes,
 Frigidus à rostris manat per compita rumor.
 Quicunq; obuius est, me consulit. ó bone (nam te
 Scire, deos quoniam propius contingis, oportet)
 Nunquid de Dacis audisti? Nil equidem. Vt tu
 Semper eris derisor ad omneis. Di exagitent me,
 Siquicquam. Quid? Militibus promissa, Triquetra
 Prædia Cæsar, an est Itala tellure daturus?
 Iurantem me scire nihil, mirantur, ut unum
 Scilicet egregij mortalem, altiç; silenti.
 Perditur hæc inter misero lux, non finē uotis.

O rus: quando ego te aspiciam? Quandoq; licebit,
 Nunc ueterum libris, nunc somno, & inertibus horis
 Ducere sollicitæ iucunda obliuia uitæ?
 O quando faba Pythagoræ cognata, simulq;
 Vincta satis pingui ponentur oluscula lardo?
 O noctes, cœnæq; decum, quibus ipse, mei;
 Ante larem proprium uescor, uernasq; procaceis
 Pasco libatis dapibus, prout cuiq; libido est.

Siccat inæqualeis caliceis conuiuia, solutus
 Legibus insanis, seu quis capit acria fortis
 Pocula, seu modicis humescit letius. Ergo
 Sermo oritur non de uillis, domibusue alienis:
 Nec male nec ne Lepos saltet, sed quod magis ad nos
 Pertinet, & nescire malum est, agitamus: utrum ne
 Diuitijs homines, an sint uirtute beati:
 Quid ue ad amicitias, usus, rectum ne trahat nos.
 Et quæ sit natura boni, summumq; quid eius.

Ceruius hæc inter uicinus garrit anileis
 Ex re fabellas: nam si quis laudat Arelli
 Sollicitas ignarus opeis, sic incipit: Olim
 Rusticus urbanum murem mihi paupere fertur
 Accepisse cauo, ueterem uetus hospes amicum
 Asper, & attentus quæ sitis, ut tamen arctum
 Solueret hospitij animum. Quid multa? neq; ille
 Sepositi ciceris, nec longæ inuidit auenæ,
 Aridum & ore ferens acinum, semesaq; lardi
 Frustra dedit, cupiens uaria fastidia cœna

Vincere,

Vincere tangentis male singula dente superbo:
 Cum pater ipse domus palea porrectus in horna
 Esset ador, loliumq; dapis meliora relinquens.
 Tandē urbanus ad hūc, Quid te iuuat (inqt) amice
 Prærupti nemoris patientem uiuere dorso?
 Vis tu Homines, urbemq; feris præponere. syluis?
 Carpe uiam (mihi crede) comes, terrestria quando
 Mortaleis animas uiuunt sortita, neq; ulla est,
 Aut magno, aut paruo leti fuga, quo bene circa
 Dum licet in rebus iucundis uiue beatus;
 Viue memor quā sis æui breuis. Hæc ubi dicta
 Agrestem pepulere, domo leuis exilit, inde
 Ambo propositum peragunt iter, urbis auentes
 Mœnia nocturni subrepere. Iamq; tenebat
 Nox medium cœli spatium, cum ponit uterq;
 In locuplete domo uestigia, rubro ubi cocco
 Tincta super lectos canderet uestis eburnos:
 Multaq; de magna superessent fercula cœna,
 Quæ procul exstructis inerant hesternæ canistris.
 Ergo ubi purpurea porrectum in ueste locauit
 Agrestem, ueluti succinctus cursitat hospes:
 Continuatq; dapcis, necnon uernaliter ipsis
 Fungitur officijs, præ lambens omne quod adfert.
 Ille cubans gaudet mutata sorte, bonisq;
 Rebus ait letum conuiuiam, cum subito ingens
 Valuarum strepitus lectis excussit utrunq;
 Currere per totum pauidi conclaue, magisq;
 T S.

Exanimestrepidare, simul domus alta molossis
 Personuit canibus. Tum rusticus: haud mihi uita
 Est opus hac (ait) & ualeas, me sylua, cauusq;
 Tutus ab insidijs tenui solabitur eruo.

SATYRA VII. Dauus seruus.

Septima herum carpit per Saturnalia Dauus.

IAm dudū ausculto, & cupiens tibi dicere seruus
 Pauca, reformido. Dauus ne! ita Dauus, amicum
 Mancipium domino, & frugi, quod sit satis, hoc est,
 Ut uitale putes. Age, libertate Decembri,
 (Quando ita maiores uoluerunt) utere, narra.

Pars hominum uitijs gaudet constanter, & surget
 Propositū: pars multa natat, modo recta capeffens.
 Interdum prauis obnoxia. Sepe notatus
 Cum tribus anellis, modo leua Priscus inani
 Vixit inæqualis, clauum ut mutaret in horas,
 Aedibus ex magnis subito se conderet: unde
 Mundior exiret uix libertinus honeste.
 Iam mœchus Romæ, iam mallet doctus Athenis
 Viuere, Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis.

Scurra Volanerius, postquam illi iusta chiragra
 Contudit articulos, qui pro se tolleret, atq;
 Mitteret in pyrgum talos, mercede diurna
 Conductum pauit. Quanto constantior idem
 In uitijs, tanto leuius miser, ac prior ille,
 Qui iam contento, iam laxo fune laborat.

Non

Nō dices hodie quorsum hæc tam putida tendent
 Furcifer? Ad te inquam. Quo pacto pessime? Laudas
 Fortunam, & mores antiquæ plebis, & idem
 Si quis ad illa deus subitò te agat, usq; recuses:
 Aut quia non sentis, quod clamas, rectius esse:
 Aut quia non firmus rectum defendis, & hæres,
 Nequicquam cœno cupiens euellere plantam.

Romæ rus optas, absentem rusticus urbem
 Tollis ad astra leuis: sin usquam es fortè uocatus
 Ad cœnam, laudas securum holus, ac ueluti usq;
 Vinctus eas, ita te felicem dicis, amasq;,
 Quod nusquam tibi sit potandum. iusscrit ad se
 Mecœnas serum sub lumina prima uenire
 Conuiuiam. nemon' oleum feret ocylus? Ecquis
 Audit? cum magno blateras clamore, fugisq;.
 Niluius, & scurræ tibi non referenda precati
 Discedunt. Etenim fateor me, dixerit ille,
 Duci uentre leuem, nasum nidore supinor
 Imbecillus, iners, sim quiduis, adde popino.
 Tu cum sis quod ego, & fortassis nequior, ultro
 Insectère uelut melior? uerbisq; decoris
 Obuoluas uitium? quid si me stultior ipse
 Quingentis empto drachmis deprenderis? Aufer
 Me uultu terrere, manum, stomachumq; teneto:
 Dum quæ Crispini docuit me ianitor, ædo.

Te coniunx aliena capit, meretricula Dauum
 Peccat uter nostrum cruce dignius? Acris ubi me

300 Q. HORATII FLACCI

Natura incendit, sub clara nuda lacerna
 Quaecunq; excepit turgentis uerbera caudæ
 Clunibus, aut agitauit equum lasciua supinum,
 Dimittit neq; famosum, neq; sollicitum, ne
 Ditiior aut formæ melioris meiat eodem.

Tu cum proiectis insignibus, anulo æquestri,
 Romanoq; habitu prodis ex iudice Dama
 Turpis, odoratum caput obscurant lacerna,
 Non est quod simulas: metuens induceris, atq;
 Altercante libidinibus tremis ossa pauore.
 Quid refert uri, uirgis, ferroq; necari?
 Auctoratus eas? An turpi clausus in arca,
 Quò te demisit peccati conscia herilis
 Contractum, genibus tangas caput? Est ne marito
 Matronæ peccantis in ambos iusta potestas?
 In corruptorem uel iustior. Illa tamen se.
 Non habitu, mutat uè loco, peccat uè superne
 Cum te formidet mulier, neq; credat amanti.
 Ibis sub furcam prudens, dominoq; furenti
 Cõmittes rem oëm, et uitam, et cū corpore famam
 Euasti? Credo metues, doctusq; cauebis.
 Quæres, quando iterum paucas, iterumq; perire
 Possis. ó toties seruus, quæ bellua ruptis
 Cum semel effugit, reddit se praua catenis? (uasa
 Non sum mœchus, ais, Neq; ego Hercule fur, ubi
 Prætereo sapiens, argentea. Tolle periculum,
 Iam uaga prosiliet frenis natura remotis.

Tu ne mihi dominus? rerum imperijs, hominumq;
 Tot, tantisq; minor, quem ter uindicta quaterq;
 Imposita haud unquam misera formidine priuet?

Adde supradictis, quod non leuius ualeat. Nam
 Siue uicarius est, qui seruo paret, uti mos
 Vester ait, seu conseruus, tibi quid sum ego? Nempe
 Tu mihi qui imperitas, alijs seruis miser, atq;
 Duceris, ut neruis alienis mobile lignum.

Quis nā igitur liber? Sapiens, sibiq; imperiosus,
 Quē neq; pauperies, neq; mors, neq; uincula terrēt:
 Responsare cupidinibus, contemnere honores
 Fortis, & in seipso totus teres, atq; rotundus.
 Externi ne quid ualeat per leue morari:

In quem manca ruit semper fortuna. Potēs ne
 Ex his, ut proprium quid noscere? Quinq; talenta
 Poscit te mulier, uexat, foribusq; repulsum
 Persundit gelida: Rursus uocat: eripe turpi
 Colla iugo, liber. Liber sum, dic age. Non quis.
 Urget enim dominus mentem non lenis, & acreis
 Subiectat lasso stimulos, uersatq; negantem.

Vel cum Pausiaca torpes insane tabella,
 Qui peccas minus, atq; ego? cum Fului, Rutubæq;
 Aut Placideiani contento poplite miror
 Prælia rubrica picta, aut carbone: uelut si
 Reuera pugnent, feriant, uitentq; mouentes
 Arma uiri? nequam, & cessator Dauus: at ipse
 Subtilis ueterum iudex, & callidus audis.

Nil ego, si ducor libo fumante: tibi ingens
Virtus atq; animus cœnis responsat opimis.

Obsequium uentris mihi perniciosius est cur?
Tergo plector enim. quâ tu impunitior, illa,
Quæ paruo sumi nequeunt cum obsonia captas?
Nempe in amarescunt epulae sine fine petita:
Illusiq; pedes uitiosum ferre recusant
Corpus. an hic peccat, sub noctem qui puer uiam
Furtiua mutat strigili? qui prædia uendit,
Nil seruile gulæ parens habet? adde, quod idem
Non horam tecum esse potes: non otia recte
Ponere: teq; ipsum uitas fugitiuus ut erro,
Iam uino quærens, iam somno fallere curam
Frustra: nã comes atra premit, sequiturq; fugacem.
Vnde mihi lapidem? quorsum est opus? unde sagittas?
Aut insanit homo, aut uersus facit. ocyus hinc te
Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.

SATYRA VIII. AD FVNDANIVM.

Ultima lautitias deridet Nasidieni.

VT Nasidieni iuuat te cœna beati?
Nam mihi quæretî cõuiuam, dictus here illuc
De medio potare die. Sic ut mihi nunquam
In uita fuerit melius. da, si graue non est,
Quæ prima iratum uentrem placauerit esca.
In primis Lucanus aper, leni fuit Austro
Captus, ut aiebat cœnæ pater. acria circum

Rapula

Rapula, lactuca, radices, qualia lassum
Peruellunt stomachum, sifer, alec, secula Coa.

His ubi sublatis, puer altè cinctus, acernam
Gausape purpureo mensam perterisit, & alter
Sublegit quodcumq; iaceret inutile, quodq;
Posset cœnanteis offendere: ut Attica uirgo
Cum sacris Cereris, procedit fuscus Hydaspes
Cecuba uina screns, Alcon Chium maris expers.

Hic herus, Albanum Mecœnas, siue Falernum
Te magis appositis delectat, habemus utrumq;
Diuitias miseras. Si quis cœnantibus unâ
Fundani pulchrè fuerit tibi, nosse laboro.
Sûmusego, & propè me Viscus Thurinus, & infra

Si memini, Varius, cum Seruilio Balatrone
Vibidius, quos Mecœnas adduxerat umbras.
Nomentanus erat super ipsum Porcius, infra
Ridiculus totas simul absorbere placentas.

Nomentanus ad hoc, qui, si quid fortè lateret,
Indice monstraret digito. nam cætera turba,
Nos inquam, cœnamus aueis, conchylia, pisceis
Longè dissimilem noto cælantia succum.

Vt uel continuo patuit, cum passeris, atq;
Inguستا mihi porrexerit ilia rhombi.

Post hoc me docuit melinella rubere minoreno

Ad lunam delecta: quid hoc inter sit, ab ipso
Audieris melius. tum Vibidius Balatroni,
Nos nisi damnose bibimus, moriemur inultis.

304 Q. HORATII FLACCII

Et calices poscunt maiores: uertere pallor
Tum Parochi faciem nil sic metuentis, ut acreis
Potores, uel quòd male dicunt liberius, uel
Feruida quòd subtile exsurdant uina palatum.

Inuertunt Aliphanis uinaria tota
Vibidius, Balatroq; secutis omnibus imis,
Conuiuæ lecti nihilum nocuere lagenis.

Adfertur squillas inter muræna natanteis
In patina porrecta. sub hoc herus, hæc grauida ingit
Capta est, deterior post partum carne futura.

His mistum ius est oleo, quod prima Venæfri
Pressit cella, garo de succis piscis Iberi,
Vino quinquenni, uerum citra mare nato,
Dum coquitur, Coq Chium sic conuenit, ut non
Hoc magis ullum aliud, pipere albo, non sine acetos
Quod Methymnæam uitio mutauerat uuam.

Erucas utrideis, inulas ego primus amaras
Mostrauit incoquere, illutos Cotillos echinos,
Vt melius murea quàm testa marina remittat.
Interea suspensa graucis aulea ruinas
In patinam fecere trahentia pulueris atri,
Quantum non aquilo campanis excitat agris
Nos maius ueriti. postquam nihil esse pericli
Sensimus, erigimur. Rufus posito capite, ut si
Filius immaturus obisset, flere. quis esset
Finis, ni sapiens sic Nomentanus amicum
Tolleret? heu Fortuna, quis est crudelior in nos

Tc deus

Te deus? ut semper gaudes illudere rebus
Humanis. Varius mappa comescere risum
Vix poterat. Balatro suspendens omnia naso,
Hæc est conditio uiuendi aiebat, eoq;
Responsura tuo nunquam est par fama labori.
Te ne, ut ego accipiar lautè, torquerier omni
Solicitudine districtum? ne panis adustus,
Ne male conditum ius apponatur? ut omnes
Præcincti recte pueri, comptiq; ministrent?
Adde hos præterea casus. aulea ruuent si,
Ut modo, si patinam pede lapsus frangat agaso.
Sed conuiuatoris, uti ducis, ingenium res
Aduersæ nudare solent, cælare secundæ.
Nasidienus ad hæc: tibi di, quæcunq; preceris,
Commoda dent, ita uir bonus es conuiuiaq; comis.
Et soleas poscit. tum in lecto quoq; uideres
Stridere secreta diuisos aure susurros.
Nullos his mallem ludos spectasse. sed illa
Redde age, quæ deinceps risisti. Vibidius dum
Querit de pueris, num sit quoq; fracta lagena,
Quod sibi poscenti non dentur pocula: dumq;
Ridetur fictis rerum Balatrone secundo,
Nasidiene redis mutatae frontis, ut arte
Emendaturus fortunam. deinde secuti
Mazonomo pueri magno discerpta ferentes
Membra gruis sparsi sale multo, non sine farre.
Pinguibus & ficis pastum iecur anseris albi,

306 Q. HORATII FLACCI
Et leporum auulsos, ut multo suauius, armos,
Quam si cum lumbis quis edat. tum pectore adusto
Vidimus & merulas poni, & sine clune palumbos
Suauis res, si non causas narraret earum, &
Naturas dominus. quem nos sic fugimus ulti,
Vt nihil omnino gustaremus, uelut illis
Canidia afflasset pcior serpentibus Afris.

SERMONVM LIBRI SECVNDI
FINIS.

Q. HORATII
FLACCI EPISTOLARVM
Liber Primus.

AD MECOENATEM.

Ad Mecœnatem quæ fertur epistola prima,
Virtuti & Sophiæ monet impallescere sanctæ.

RIMA dicte mihi, summa dicor
de Camæna
Spectatum satis, & donatum
iam rude, quæris
Mecœnas iterum antiquo meo
cludere ludo.

Non eadem est ætas, non mens: Veianius armis
Herculis